

Raportointi & hyvä hallinto

BALANSSI

2/2015

Apportti
osakeyhtiötä
perustettaessa

12

Pilvipalvelut
osana tarkastus-
toimintaa

32

PEKKA PAJAMO:

Arvostus ja ammattilypeys
tilintarkastusdebatin
keskiöön

Uutta verotuksessa – tapaa parhaat asiantuntijat

FOKUKSESSA 2015 – kirjanpito ja verotus • 4.6. Helsinki



OTT, KTM
TIMO KAISANLAHTI
Kirjanpitolautakunnan
puheenjohtaja



Verotusneuvos
MIRJAMI LAITINEN
vanhempi neuvonantaja
Sitra, Verohallinnon
entinen pääjohtaja



Professori, KTT
JARMO LEPPINIEMI



Professori
HEIKKI NISKAKANGAS
Aalto-yliopiston
kauppakorkeakoulu

Fokuksessa 2015 -päivä on taloushallinnon ja verotuksen ammattilaisille tarkoitettu ajankohtais- ja verkostoitumistilaisuus. Olemme koonneet johtavat asiantuntijat vuoden tärkeimpään tapahtumaan Finlandia-taloon.

Tilaisuuden puheenjohtajana toimii professori Heikki Niskakangas Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulusta. Kirjanpitolautakunnan puheenjohtaja Timo Kaisanlahti esittelee uuden kirjanpitolain yksityiskohtia. Lisäksi ohjelmassa muun muassa uusi tilintarkastuslaki, sähköinen raportointikoodisto ja veronkiertosäännösten soveltaminen.

Hinta 730 € + alv 24 % (julkisen sektorin hinta 547,50 € + alv 24 %)

Oikeudet muutoksiin pidätetään.

Asiantuntijoina myös:

OTT **Janne Juusela**, Asianajotoimisto Borenius Oy

Professori **Jaakko Ossa**, Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta

Johtava asiantuntija **Tomi Peltomäki**, Verohallinto

Professori **Matti J. Sillanpää**, Turun kauppakorkeakoulu

Hallintoneuvos **Leena Äärilä**, Korkein hallinto-oikeus

HAASTATTELUSSA

- 8 **PEKKA PAJAMO**
Pakkorotaatio on suuri mahdollisuus
- 16 **SANNA ALAKARE**
Yhteinen tutkinto selkeyttää reittiä tilintarkastusosalalle
- 20 **VAASAN YLIOPISTON LASKENTATOIMEN OPISKELIJAT**
Toiveissa täydellinen työpaikka

AJANKOHTAISTA

- 5 Tilintarkastajajärjestelmän uudistus hyväksyttiin

YHTIÖOIKEUS

- 12 **JANNE RUOHONEN**: Apportti osakeyhtiötä perustettaessa

HALLITUKSESSA NYT

- 17 **TERO LUOMA**: Skenaario: Yhtiötetty hallitustyöskentely

SISÄINEN TARKASTUS

- 28 **JANNE VESA**: Pilvipalvelut osana tarkastustoimintaa
- 36 **EILA KOIVU**: Ulkoistettu sisäinen tarkastus tuo joustavuutta erityistilanteisiin
- 40 **TAPIO HUHANANTTI, ASKO SAVOLAINEN**: Haasteena pidentyneet toimitus- ja arvoketjut

CORPORATE GOVERNANCE

- 32 **TAPIO JAAKKOLA, SALLA KARJALAINEN**: Rahapeliongelmien aiheuttamat väärinkäytökset työelämässä

TILINTARKASTUS

- 46 **RIITTA YLIPIHA**: Mukautetut tilintarkastuskertomukset



Pekka Pajamo pitää nyt huolta, että sidosryhmät saavat oikeaa ja täsmällistä tietoa Varman eläkkeistä, sijoituksista ja taloudellisesta tilanteesta. 8

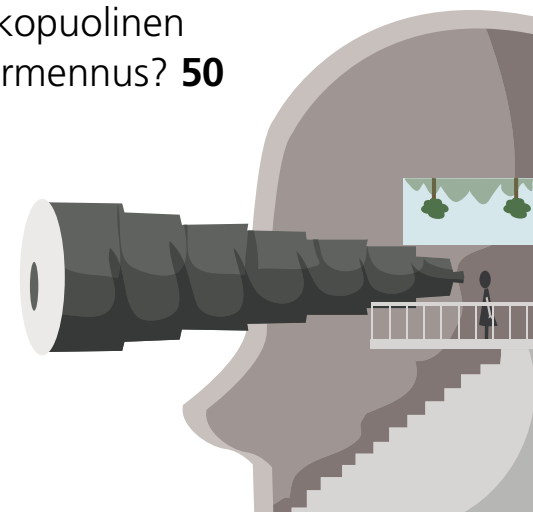
TALOUDELLINEN RAPORTOINTI

- 50 **KAROLIINA LAINE, BENITA GULLKVIST**: Vastuuraportoinnin ulkopuolinen varmentaminen Suomessa

VAKIOPALSTAT

- 7 **PÄÄKIRJOITUS**: Tuoko uudistus nostetta tilintarkastusosalalle?
- 25 **VEROTUKSEN VIISARIT – OUTI UKKOLA**: Tilkkutäkin tilalle pitkää perspektiiviä
- 26 **PYKÄLÄPILOTTI**
- 44 **KIRJOISSA JA KANSISSA**

Millä mallilla on vastuuraporttien ulkopuolinen varmennus? 50



Cleantech-yrityksistä löytyy tulevaisuuden uskoa

Luonnonvarojen kestäväää käyttöä edistäviä tuotteita, palveluja ja prosesseja tuottavat pk-yritykset jakavat muita teollisuus- ja palvelualoja valoisammat tulevaisuuden näkymät ensi vuodelle. Matalasuhdanne ei ole latistanut cleantech-sektorin uskoa viennin arvon sekä innovaatioiden ja tuotannon tai tuotteiden kehityspanosten kasvuun. Vahvasti kasvuhakuisten yhtiöiden osuus alalla on korkeampi kuin pk-kentässä kokonaisuudessaan.

https://www.tem.fi/ajankohtaista/vireilla/strategiset_ohjelmat_ja_karkihankkeet/cleantechin_strateginen_ohjelma/ajankohtaista_cleantech-ohjelmasta/cleantech-alan_pk-yritykset_suhtautuvat_myonteisesti_tulevaisuuteen.117666.news

TILINTARKASTAJAJÄRJESTELMÄN UUDISTUS HYVÄKSYTTIIN

Ilmoitusvelvollisuutta koskevat pykäläehdotukset poistettiin hallituksen esityksestä eduskuntakäsittelyn loppumetreillä.



Tilintarkastajajärjestelmän kokonaisuudistukselle pantiin piste 12.3.2015 eduskunnan hyväksyttyä hallituksen esityksen (HE 254/2014vp) tilintarkastuslaiksi ja laiksi julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuksesta. Uudistushankkeeseen sisällyntynyt ehdotus sääntöjen vastaisuuksia koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta viranomaisille raukesi Talousvaliokunnan poistettua sitä koskevan esityksen. Valiokunta piti tarpeettomana säätää uudesta EU-asetuksesta poikkeaa

via kansallisia normeja juuri ennen kuin uuden PIE-yhteisöjä koskevan asetuksen soveltaminen alkaa jäsenvaltioissa.

Tilintarkastajajärjestelmää koskeva sääntely on keskitetty uuteen 1.1.2016 voimaan astuvaan tilintarkastuslakiin. Sen myötä lakkautetaan erilliset yksityisen ja julkisen sektorin tilintarkastajajärjestelmät. Ne korvataan uudella yhteiseen perustutkintoon pohjautuvalla järjestelmällä, jossa tutkinnon suorittanut voi hankkia pätevyyden KHT-tutkinnon kautta yleisen edun kannalta merkittä-

vien yhteisöjen tilintarkastukseen sekä pätevyyden julkisen sektorin tilintarkastukseen JHT-tutkinnon kautta.

Kaikkien tilintarkastajien valvonnasta vastaa Patentti- ja rekisterihallitukseen perustettava Tilintarkastusvalvonta. Muutoksenhaku Tilintarkastusvalvonnan päätöksiin tapahtuu ensi vuoden alusta alkaen hallinto-oikeuden kautta.

http://web.eduskunta.fi/Resource.phx/eduskunta/organisaatio/taysistunto/paivajarjestys.htm?url=/plaza/taysistunto/zti_pj172.htm

Basics of IT and Information Security for non-IT Auditors



Trainer
Hendrik Ceulemans
CGEIT, CISA, MCA, MBA
InfoGovernance bvba
www.infogovernance.com

The objective of this seminar is to provide the basic knowledge for financial and operational auditors to allow them to do also a basic IT audit during a financial or operational audit. The COBIT V5 (Control Objectives for Information and related Technologies) framework will be discussed briefly to demonstrate the benefits which can be derived from using an authoritative control framework which is also being used at the European Commission. When participants leave they will have a good grounding for IT audit fundamentals.

CONTENT

IT Audit Overview and CobiT

- Introductions to IT audit
- Corporate Governance and COSO ERM
- IT Governance supporting Corporate Governance
- CobiT (Control Objectives for Information and related Technologies) overview
- Standards for IT Auditing

General Controls

- Business objectives as origins for IT objectives
- Information related risk management

Application Controls

- Transaction life cycle
- Application management trails
- Input controls
- Processing controls

Computer Assisted Audit Techniques (CAAT's)

- Objectives for using CAAT's
- Acquisition and handling of data
- Accessing and processing application data
- Application control audit software

Date and venue: 20–21 May 2015, Radisson Blu Royal, Helsinki

Info and registration www.theiia.fi



Yhteistyöllä tuloksiin

THEIIA.FI

K1/2015

KIRJANPITOLAIN UUDISTUS TILINTARKASTAJAN NÄKÖKULMASTA/
TILINTARKASTAJALTA EDELLYTETTY RAPORTOINTIKIRJANPITOLAIN UUDISTUS TILINTARKASTAJAN NÄKÖ-
KULMASTA

Kirjanpitolainsäädäntö uudistuu vuoden 2015 aikana. Aamupäivän aikana käydään läpi merkittävimmät uudistukset tilintarkastajan työn kannalta. Muutoksia on tulossa kirjanpidon keskeisiin periaatteisiin ja rahoitusvälineiden ja sijotuskiinteistöjen sekä rahoitusleasingsopimusten tilinpäätös-käsittelyyn. Lisäksi on tulossa pienyrityshelpotuksia, joista seurannee arviointia annettujen tietojen riittävydestä. Uudistus vaikuttaa kirjanpidon menetelmäratkaisuihin sekä muutoksia tulee myös tulos- ja tasekaavoihin.

- Taustaa kirjanpitolainsäädännön uudistukselle
- Kirjanpitolain muutokset: merkittävimmät uudistukset
- Muutokset muihin lakeihin.



*KHT, KTM
Henry Kampman
Revisium Oy*



*KHT, JHTT, CIA
Jaakko Rönkkö
Revisium Oy*



*KHT, KTM
Erkki Yli-Rantala
Revisium Oy*

KOULUTUSPAIKKAKUNNAT JA -PÄIVÄT

To 21.5. Turku	Ma 1.6. Vaasa
Ma 25.5 Tampere	Ke 3.6. Kouvola
Ti 26.5. Helsinki	To 4.6. Kuopio
To 28.5. Oulu	

Luennot klo 9.00-16.30.

Ilmoittautuminen ja aamukahvi klo 8.30 alkaen.

Osallistujille ilmoitetaan erikseen mahdollisista aikataulu-muutoksista. Pidätämme oikeuden muutoksiin.

TILINTARKASTAJALTA EDELLYTETTY RAPORTOINTI

Iltapäivän aikana käsitellään monipuolisesti tilintarkastajalta edellytettyä raportointia.

- Mukautettu tilintarkastuskertomus
- Tilintarkastajan muu raportointi
- Tilintarkastus ja toiminnan jatkuvuus
- Key Audit Matters -raportointi PIE-asiakkaiden tilintarkas-tuskertomuksissa
- ISA-standardien suhteellinen soveltaminen
- Tilintarkastuslainsäädännön muuttumisen tilanne
- Kysymyksiä.

Toivomme osallistujilta ennakkokysymyksiä, joita voi lähettää osoitteeseen carita.makinen@suomentilintarkastajat.fi



*KHT
Kari Lydman
Tilintarkastustoimisto Lydman Oy*



OSALLISTUMISMAKSU

Jäsenhinta 480 € + alv. Suomen Tilintarkastajat ry:n jäsenille
Normaalihinta 650 € + alv.

Aineisto, kahvitarjoilut sekä lounas sisältyvät hintaan.

ILMOITTAUTUMISET JA LISÄTIEDOT

Suomen Tilintarkastajat ry:n jäsenet ilmoittautuvat jäsensivujen kautta tai anne.suvanto@suomentilintarkastajat.fi.

Muut kuin jäsenet ilmoittautuvat anne.suvanto@suomentilin-tarkastajat.fi (viestiin nimi, sähköpostiosoite, työnantaja ja laskutusosoite) tai puh. 09 7552 2010.

Lisätietoja Carita Mäkiseltä, puh. 050 511 1132,
carita.makinen@suomentilintarkastajat.fi

BALANSSI

Julkaisija

Kustannus Oy Tase-Balans
Toimitusjohtaja Jukka Silvo

Kustannus Oy Tase-Balans julkaisee
Balanssi-lehteä yhteistyössä
Suomen Tilintarkastajat ry:n ja
Sisäiset tarkastajat ry:n kanssa.

Toimitus

Päätoimittaja Tarja Sviili
(09) 694 4064
tarja.sviili@balanssilehti.fi
Fredrikinkatu 61 A 4. krs.
00100 Helsinki

Toimitusneuvosto

Eero Suomela, puheenjohtaja
Ari Engblom
Ilona Halla
Jani Heikkala
Markku Järvenoja
Jukka Prepula
Pontus Troberg
Tarja Sviili

Ulkoasu ja taitto

Petteri Kivekäs, Editä Publishing Oy

Ilmestymistiheys

Lehti ilmestyy v. 2015 viisi kertaa.
Vuosikerta 125,00 € (sis. alv 10 %),
Irtonumero 30,00 € (sis. alv 24 %).

Tilaukset

toimitus@balanssilehti.fi
www.balanssilehti.fi
Puh. (09) 694 4064
Fax (09) 694 9215

Ilmoitusmyynti

ilmoitukset@balanssilehti.fi

Painopaikka

Forssa Print Oy

Kirjoituksissa esitetyt mielipiteet
ovat kirjoittajien omia eivätkä
edusta välttämättä yhteistyö-
järjestöjen virallista kantaa.

ISSN 2323-4695



Kansikuva
Olli Häkämies

Tuoko uudistus nostetta
tilintarkastusalalle?

Balanssi pääsi Vaasan yliopiston laskentatoimen opiskelijoiden matkaan, kun he kävivät Helsingissä hakemassa vahvistusta uratoivoilleen tilintarkastuksen parissa. Kolmessa suuressa KHT-yhteisössä kyläilleet kauppatieteilijät saivat ensikäden tietoa mm. harjoitteluohjelmista, tilintarkastajan työstä ja siitä, kuinka yhteisöt tukevat tilintarkastajatutkintoihin pyrkiviä työntekijöitään.

Vaasalaisopiskelijoiden pohdinnat sivulla 20 tilintarkastusalasta osuvat otolli-seen ajankohtaan, saihaan hallituksen esitys uudeksi tilintarkastuslaiksi ja laiksi jul-kishallinnon ja -talouden tilintarkastuksesta eduskunnan siunauksen aivan vaali-kauden loppumetreillä. Sen myötä HTM-, KHT- ja JHTT-tilintarkastajien hyväksy-mis- ja tutkintovaatimukset yhtenäistyvät samoin kuin heitä koskeva valvontakin.

Tilintarkastajan uraa nyt suunnittelevat laskentatoimen opiskelijat tulevat ai-kanaan suorittamaan uuden perustutkinnon – HT-tutkinnon. Lisäksi he voivat halutessaan samanaikaisesti suorittaa KHT-tutkinnon saaden pätevyyden yleisen edun kannalta merkittävien yhteisöjen tilintarkastukseen ja JHT-tutkinnon kaut-ta julkisen sektorin tilintarkastustehtäviin.

Niin yksityisen kuin julkisenkin sektorin tilintarkastukseen tarvitaan nykyistä enemmän tekijöitä. Uudistuksen tulisikin vahvistaa alan houkuttelevuutta sekä nuorten että myös työurallaan muissa tehtävissä monipuolisesti ansioituneiden yritystalouden ammattilaisten silmissä. Valvonnan sekä hyväksymis- ja tutkintojärjestelmän ylläpidon siirtyessä Patentti- ja rekisterihallitukseen perustettavaan Tilintarkastusvalvontaan tarjoutuu luonteva tilaisuus katsoa uusin silmin vuosikymmenien saatossa muotoutuneita käytänteitä.

Se käykö näin, riippuu siitä, miten joustaviksi nyt työn alla olevat HT-, KHT- ja JHT-tutkintoja koskevat tarkentavat säännökset muotoutuvat. Tilintarkastajatut-kintoja samoin kuin JHTT-tilintarkastajille tarkoitettua siirtymäkoetta koskevat vaatimukset lyödään lukkoon työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella.

Alan kannalta myönteistä olisi, jos asetuksessa tutkintoihin hakijoiden hyväk-si luettaisiin nykyistä laajemmin tilintarkastajan työtä tukevia opintoja ja työko-kemusta. Kiinnostusta lisäisi myös tutkintojen järjestäminen useammin kuin kerran vuodessa. Aivan tutkintouudistuksen kynnyksellä HTM-tenttiin tänä ke-väänä pyrkineiden määrä pysyy viimevuotisella tasolla samalla, kun KHT-tenttiin hakeneiden määrä on kasvanut. Aika näyttää, miten tilintarkastajan auktorisointia tavoittelevien kiinnostus uuteen perustutkintoon ja erikoistumistutkintoihin tulee kehittymään.

Tässä lehdessä haastateltu entinen tilintarkastaja ja Varman nykyinen talousjohtaja Pekka Pajamo korostaa, että tilintarkasta-jan ammatti on monipuolinen asiantuntijatehtävä, jossa tie pää-vastuulliseksi tilintarkastajaksi on kuitenkin pitkä. Asetuksen lop-puviilauksessa tämäkin on hyvä pitää mielessä, jotta liian yk-sityiskohtaiset ja jäykät hyväksymis- ja tutkintovaatimukset eivät muodostaisi tarpeettomia hidasteita alalle aikoville.

TARJA SVIILI

päätoimittaja

tarja.sviili@balanssilehti.fi



PEKKA PAJAMO:

Pakkorotaatio on suuri mahdollisuus

Pitkän tilintarkastajauran tehnyt Pekka Pajamo seuraa alaa nyt asiakkaan roolissa Varman talousjohtajana. Hän kehottaa tilintarkastajia etsimään uudesta sääntelystä avautuvia mahdollisuuksia.

TEKSTI / **MATTI REMES** KUVAT / **OLLI HÄKÄMIES**



Talousjohtaja **Pekka Pajamo** istuu levollisen näköisenä Varman pääkonttorissa Helsingin Salmisaaressa, vaikka haastattelua seuraavana päivänä jul- kistetaan työeläkeyhtiön tilinpäätös.

Hermoiluun ei ole aihetta. Kaikki on valmiina H-hetkeä varten.

– Teknisesti tilinpäätökseen liittyvät asiat menivät hyvin. Sijoitustulos on karkealla tasolla tiedossa heti tam- mikuun alussa. Asiakasyritysten palk- katietoihin perustuvat vakuutuslas- kelmat valmistuvat puolestaan tam- mikuun lopulla, Pajamo sanoo.

Yhteiskunnallinen ote kiinnostaa

Pajamon johtaman 15-henkisen talous- osaston lisäksi Varman tilinpäätöksen kokoamiseen osallistuu yhtiössä 70–80 henkeä muun muassa vakuutustekni- seltä osastolta, sijoitusosastolta ja vies- tinnästä.

Pajamo on toiminut nykyisessä teh- tävässään vajaat kolme vuotta. Tilin- tarkastajat tuntevat hänet paremmin 24-vuotisesta työurastaan KPMG Oy:ssä ja muun muassa luottamustehtävästä Suomen Tilintarkastajat ry:n eli entisen

KHT-yhdistyksen arvopaperimarkkina- työryhmän puheenjohtajana.

– Alan vaihdokseen ei liittynyt mitään dramatiikkaa. Tuntui vain siltä, että oli aika mennä eteenpäin, kun täl- lainen paikka avautui.

Pajamo sanoo aina pitäneensä työ- tehtävistä, joissa on ”yhteiskunnalli- nen leima”.

– Tilintarkastaja tarkastaa lukuja omistajille ja pörssiyhtiöissä myös laa- jemmalle sijoittajakunnalle. Varmassa työ taas liittyy oleellisesti suomalaiseen sosiaaliturvaan.

Talousjohtajana Pajamo vastaa, että 860 000 suomalaisen eläkkeistä ja 40 miljardin euron sijoitusomaisuudesta vastaava työeläkeyhtiö raportoi luvut oikein ja kertoo tarkasti taloudellisen tilanteensa suhteessa eläkevastuisiin.

Ammattiylpeys ja arvostus keskustelun keskiöön

Pajamo tunnustaa, että tilintarkas- tus kiinnostaa edelleen erittäin pal- jon. Puhe kääntyykin pian tilintarkas- tusalan ajankohtaisiin aiheisiin, joita hän seuraa nyt asiakkaan näkökulmas- ta. Yksi Pajamon korvaan särähtäneis- tä asioista on tilintarkastajien purna- us kasvavasta työtaakasta, jota uuden

sääntelyn edellyttämä lisädokumen- taatio aiheuttaa.

– Asiakkaan näkökulmasta ei ole mitään uutta siinä, että tilintarkastajan on dokumentoitava työnsä huolellisesti. Aika monella muullakin alalla työtaak- ka ja kiire ovat kasvaneet.

Hänen mukaansa valitus vie keskus- telua väärään suuntaan ja heikentää ar- vostusta, jonka tilintarkastusala ansait- see. Pajamon mielestä ulospäin kannat- taa sen sijaan korostaa ammattiylpeyttä ja tuoda esille tilintarkastajan keskeistä roolia taloudellisen raportoinnin moni- mutkaisessa kokonaisuudessa.

– Tilintarkastaja on arvostettu taho. Hän sanoo, että näihin lukuihin voit luottaa päätöksiä tehdessäsi.

Pekka Pajamo huomauttaa, että lisä- dokumentaatiosta voi selvitä tekemällä asiat entistä tehokkaammin.

– Teollisissa yrityksissä tuotantopro- sessit on sliipattu tehokkaiksi ja laatu- järjestelmät ovat kunnossa. Myös tilin- tarkastuksessa on vastaavanlaisia me- netelmiä tarjolla.

10 vuoden rotaatioväli liian tiheä

Uusi EU:sta tuleva sääntely vaikuttaa etenkin yleisen edun kannalta merkit-

tävien yhteisöjen (PIE) tilintarkastuk- seen. Uuden direktiivin mukaan PIE- yhteisöjen on esimerkiksi vaihdettava jatkossa tilintarkastusyhteisöä vähin- tään kymmenen vuoden välein. Myös PIE-tilintarkastusasiakkaille tarjotta- viin muihin palveluihin tulee rajoituk- sia. Jatkossa muiden sallittujen palve- lujen tarjoaminen rajoitetaan 70 pro- senttiin tilintarkastuspalkkiosta.

Pajamon mielestä tilintarkastusyh- teisön rotaatiopakko on hyvä asia, mut- ta vaihtaminen vähintään kymmenen vuoden välein on liian tiheä väli. Hän toivoo, että Suomi käyttää EU:n jäsen- maille antamaa kansallista liikkuma- varaa ja laittaa aikarajan 20 vuoteen.

– Rotaation perusajatuksena on, et- tei riippuvuuksia synny. Kymmenes- sä vuodessa niitä ei pääse syntymään jo senkin vuoksi, että tuona aikana asi- akkaalla ennättää olla kaksi vastuullis- ta tilintarkastajaa.

Vaihtuvuus kasvaa joka tapauksessa

Lisäksi Pajamo muistuttaa, että tilin- tarkastusyhteisöjen sisäisen tehtävä- kierron vuoksi tiimeissä on jatkuvasti voimakasta vaihtuvuutta. Hänen mu- kaansa tilintarkastusyhteisön vaihta-



Pekka Pajamo on jäsenenä TEM:n työ- ryhmässä, jossa valmistellaan parhaillaan tilintarkastuksen EU-sääntelymuutosten kansallista toimeenpanoa.

misfrekvenssi kasvaa ilman uutta sään- telyäkin, sillä yritykset kilpailuttavat tilintarkastuspalveluja entistä useam- min. Markkinakäytäntönä näyttää nyt olevan, että listayhtiöt kilpailuttavat ti- lintarkastuksen 5–7 vuoden välein.

– Aika usein vaihdoksia myös tulee. Todennäköisempää onkin, että asiakas vaihtaa tilintarkastajaa joka tapaukses- sa ennen pakollista takarajaa. Tässä ei

ole mitään dramaattista. Mikään ei kes- tä ikuisesti, ei edes yhteistyö yhden ti- lintarkastusyhteisön kanssa.

Pajamo huomauttaa, että yhteisön vaihtaminen antaa sekä tilintarkastus- yhteisölle että asiakasyritykselle mah- dollisuuden katsoa asioita uusin silmin.

– Olen ollut itse tällaisissa tilanteissa, ja kokemus on ollut pääasiassa myönteinen.

Rotaatiopakkoa turha pelätä

Uhkien sijaan Pajamo kehottaakin ti- lintarkastajia etsimään uudesta säänte- lystä avautuvia mahdollisuuksia.

– Tilintarkastusala pelkää rotaatio- pakkoa hirveästi, mutta oikeasti se on suuri mahdollisuus. Se antaa tilitarkas- tajille mahdollisuuden osoittaa, että mei- dän tiimimme on hyvä ja me pärjäämme.

– Oikeasti pakkorotaatio avaa mah- dollisuuden kehittää omaa toimintaa. Jos et ole tilintarkastajana, voit tarjota asiakkaalle muita palveluja.

Pajamo muistuttaa, että tilintarkas- tuksessa pätevät kilpailun lait siinä missä muillakin toimialoilla.

– Pitää olla hyvä ja juosta riittävän lujaa, jotta pysyt kiinni toimeksian- nossa. Tilintarkastajan vaihdoksella on aina syynsä. Jokin asia ei ole yhteis- työssä toiminut. □

Hyvä tilintarkastaja paneutuu asiakkaan liiketoimintaan

Varman talousjohtajana Pekka Paja- mo vastaa yhtiön taloudellisesta ra- portoinnista, kun hän aiemmin tilin- tarkastajana tarkasti muiden tekemää työtä ja arvioi siinä onnistumista. Toi- nen iso ero on, että hän palvelee nyt vain yhtä taloa monen asiakasyrityk- sen sijaan.

– Tarkalleen ottaen tämä ei pidä täy- sin paikkaansa. Palvelemme Varman omistavia asiakkaita. Lähes 20 000 yri-

tystä ja lähes 40 000 yrittäjää on otta- nut meiltä vakuutuksen.

Pajamo nautti tilintarkastajan työn monipuolisuudesta. Työssä näki mo- nenlaisia yrityksiä eri toimialoilta. Li- säksi tilintarkastajana sai tehdä töitä osaavien ammattilaisten kanssa asia- kasyrityksissä.

Tilintarkastajan ammatin huonok- si puoleksi Pajamo laskee hitaan ura- kehityksen.

– Uran alusta lähtien tie vastuulli- seksi tarkastajaksi on varsin pitkä. Vä- lillä tuntuu, etteivät työtehtävät vaih- du samaa tahtia osaamisen karttumisen kanssa. Toisaalta tilintarkastus on koke- musta vaativa asiantuntijatehtävä. Kaik- ki tänne ja heti -asenne ei alalla toimi.

Asiakkaan liiketoiminta pitää tuntea

Pajamo sanoo, että tilintarkastus sopii

erittäin hyvin ensimmäiseksi amma- tiksi laskentatoimen alalla. Työssä op- pii taloudellisen raportoinnin perustat. Tämän lisäksi pääsee perehtymään esi- merkiksi yhteisöläinsäädäntöön ja ve- rotukseen.

– Toinen juttu sitten on, tuleeko ti- lintarkastuksesta elämänura vai ei. Joka tapauksessa opittuja asioita tarvitaan kaikissa taloushallinnon tehtävissä.

Pajamon mielestä tilintarkastajan tärkeimpiin avuihin kuuluu kuuntele- misen taito. Hänen on osattava poimia oleelliset asiat ja tulkita asioita myös ri- vien välistä.

– Asiakkaan liiketoiminnasta on ol- tava kiinnostunut. Kun ymmärrät liike-

toiminnan, näet lukujen taakse. Tällä osoitat myös todellista arvostusta, että asiakas ei ole vain yksi yhtiö muiden tarkastettavien joukossa.

Tarvitaan myös hyvää yleissivistystä

Pajamo peräänkuuluttaa tilintarkas- tajalta hyvää yleissivistystä. Yritysten johto ja hallitusten jäsenet seuraavat laaja-alaisesti maailmanmenoa ja yri- tykseen vaikuttavia asioita.

– Sama pätee tilintarkastajaan. Pelk- kä taloudelliseen raportointiin keskit- tyminen ei riitä.

Pajamon mielestä olisi hyvä, jos jos- sakin vaiheessa työuraa tilintarkasta-

ja pääsee hankkimaan työkokemusta ulkomailta.

– Yritysten johdolla on nykyisin runsaasti kansainvälistä kokemusta. Tilintarkastajan pitää olla samalla ta- solla, jotta pysyy keskustelussa muka- na. On paha mennä sanomaan josta- kin asiasta, jos ei hahmota koko kon- tekstia.

Pajamo korostaa, että hyvä tilin- tarkastaja ymmärtää myös viestinnän merkityksen.

– Tilintarkastajan on helppo laatia kuivakka lausunto. Paljon vaikeam- paa on ymmärrettävän ja suoraan asi- aan menevän tekstin kirjoittaminen. Se vaatii taitoa.

Apportti

osakeyhtiötä perustettaessa

Tilintarkastajan apporttiselvitystä koskeva lausunto tarvitaan aina katsomatta siihen, velvoittaako yhtiöjärjestys tai laki valitsemaan yhtiölle tilintarkastajan.

JANNE RUOHONEN

Osakkeen merkintähinta on mahdollista maksaa rahan sijasta kokonaan tai osittain muulla omaisuudella. Tätä kutsutaan apporttiomaisuudeksi, ja sillä pitää olla maksua vastaava taloudellinen arvo yhtiölle.

Riittävä taloudellinen arvo

Erityisesti osakeyhtiön velkojen ja osakkeenomistajien kannalta on keskeistä, että osakkeet yhtäältä maksetaan merkintävaiheessa asianmukaisesti ja toisaalta, että suorituksella on riittävä taloudellinen arvo yhtiölle. Useimmiten merkintähinta maksetaan rahalla – tällöin taloudellinen arvo ei luonnollisesti aiheuta ongelmia.

Osakeyhtiön perustamissopimuksessa voidaan kuitenkin sopia, että osakkeiden merkintähinta maksetaan joko kokonaan tai osittain muutoin kuin rahasuorituksella. Tällöin merkintähinta – tai osa siitä – maksetaan apporttiomaisuudella. Eri osakkeenomistajia koskeva osakkeiden

maksuaika on mahdollista sopia eripituisiksi¹.

Vuoden 2006 osakeyhtiölaissa (624/2006) apporttisääntelyä jonkin verran lievennettiin muun muassa apporttissäännösten noudattamatta jättämisen seurauksia muuttamalla.

Huomiota apporttiehtoon ja -selvitykseen

Perustamissopimuksen laatimisen yhteydessä on käytännössä kiinnitettävä huomiota kahteen asiaan: apporttiehtoon ja apporttiselvitykseen. Osakeyhtiölain 2:6.2:n mukaan merkintähinnan maksamisesta apporttiomaisuudella on määrättävä perustamissopimuksessa².

Osakkeenomistajat voivat perustamissopimuksessa sopia, että yksi tai useampi osakkeenomistajista maksaa merkintähinnan apporttiomaisuudella. Estettä ei myöskään ole sille, että perustamissopimuksessa apporttimaksu määritellään vaihtoehtoiseksi rahamaksun kanssa. Tällöin valintaoikeus asiassa on voitu sopimuksessa antaa merkitsijälle tai yhtiölle³.

Perustamissopimuksen apporttiehdossa on syytä mainita, ketä ehto koskee⁴, ja erityisesti tietenkin silloin, kun ehdon on tarkoitettu koskevan esimerkiksi vain yksittäistä merkitsijää. Joskus puolestaan on nimenomaan tarkoitus, että merkitsijät laittavat tietyn omaisuuserän yhtiöön apporttina⁵ – myös tästä on syytä ottaa maininta perustamissopimuksen apporttiehtoon.

Millaista arvoa apportti tuottaa liiketoiminnalle?

Osakeyhtiölain 2:6.1:n mukaan apportilla on oltava omaisuuden luovutushetkellä vähintään maksua vastaava taloudellinen arvo yhtiölle. Käytännössä merkintähinnasta osankin voi maksaa apporttiomaisuudella. Osakkaiden yhdenvertaisen kohtelun kannalta tärkeää kuitenkin on, että apportilla on säännöksen edellyttämä riittävä taloudellinen arvo.

Toki asialla on merkitystä myös yhtiön itsensä kannalta. Yhdenyhtiössäkin apporttiomaisuuden arvostamisella voidaan katsoa olevan merkitystä mahdollisten tulevien osakkeenomista-

→

KUVA: MWphotostock

jien näkökulmasta. Velkojen näkökulmasta taas liian korkeaksi määritelty apporttiomaisuuden arvo saattaa olla tulevaisuutta silmällä pitäen ongelmallista – erityisesti, jos velkoja on jostain syystä katsonut tarpeelliseksi edellyttää esimerkiksi minimiosakepääomaa suurempaa osakepääomaa.

Mitään estettä ei ole sille, että apporttiomaisuuden arvo käytännössä ylittää maksua vastaavan taloudellisen arvon⁶. Taloudellista arvoa tulee tarkastella yhtiön toiminnan näkökulmasta: minkälaista arvoa apportti tuottaa yhtiön liiketoiminta huomioiden?

Apportiksi kelpuutettava omaisuus

Käytännössä apporttiomaisuudeksi kelpaa yhtiön toiminnan kannalta tarpeellinen omaisuus: esimerkiksi koneet, laitteet, immateriaalioikeudet, arvopaperit, kiinteistöt tai liike. Sitoumus työn tai palvelun suorittamiseen ei kuitenkaan milloinkaan voi olla apporttiomaisuutta⁷.

Lisäksi apporttiomaisuuden on oltava sellaista, että se voidaan merkitä yhtiön taseeseen. Omaisuus tulee aina arvostaa yhtiön näkökulmasta, ja omaisuuden arvo osakeyhtiölle voi tosiasias-
sa poiketa esimerkiksi omaisuuden markkina-arvosta.⁸ Kiinteistön kohdalla on huomioitava, että apportti on luovutettava yhtiölle maakaaren muotosäännöksiä noudattaen.⁹

Omaisuuden arvo pystyttävä arvioimaan selvityksestä

Apporttia käytettäessä perustamissopimuksessa tulee olla apporttiselvitys, joka voi olla osa perustamissopimusta tai sopimuksen erillisenä liitteenä. Osakkeenomistajat vastaavat apporttiselvityksen laatimisesta, tosin he voivat käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita selvitystyössä apunaan. Selvityksessä tulee OYL 2:6.2:n mukaisesti yksilöidä apporttiomaisuus ja sillä suoritettava maksu sekä selvitetävä omaisuuden arvostamiseen vaikuttavat seikat ja omaisuuden arvostamises-
sa noudatettavat menetelmät.

Esimerkiksi omaisuuden panttaus ei sinänsä estä omaisuuden luovuttamista apporttiomaisuutena. Pantatun apporttiomaisuuden arvostamiseen on kylläkin kiinnitettävä erityisen tarkasti huomiota. Esimerkiksi pantin realisoinnin mahdollisesti aiheuttama arvonalennus on huomioitava¹⁰.

Apporttiselvityksessä omaisuus on ylipäättään siinä määrin yksilöitävä, että sen arvo on mahdollista arvioida. Tämä on tärkeää esimerkiksi asiasta lausuvan tilintarkastajan näkökulmasta. Jos ap-
porttina on vaikkapa patentti, patentti tulee riittävällä tavalla yksilöidä¹¹.

Arvostusmenetelmistä

Omaisuuden arvostamiseen vaikuttavat seikat sekä arvonmäärittämisessä käytettävät arvostusmenetelmät on otettava yhtiöittämisselvityksen laatimisessa huomioon. Arvostamiseen vaikuttavien seikkojen arvioinnissa korostuu apportin taloudellisen arvon määrittäminen nimenomaan yhtiön kannalta, ja käytettävien menetelmien perusteleminen.

Samassa yhteydessä tulee arvioida arvomuutoksen riskit, erityisesti esimerkiksi sijoitusomaisuutta koskevat riskit.¹² Yleensä arvostusmenetelminä on tarkoituksenmukaista käyttää omaisuuden markkina-arvoa, erityisesti arvostettaessa sellaista omaisuutta, jonka arvo on helposti määritettävissä (asunto-osakkeet, kiinteistöt, arvopaperit, ajoneuvot).

Toisaalta jälleenhankinta-arvo, verotusarvo, tuottoarvo tai liikkeen substanssiarvo tai eri arvostusmenetelmien kombinaatio saattavat olla tilanteesta riippuen perusteltuja arvostusmenetelmiä. Liiketoimintasiirrosta apportti sisältää käytännössä varoja ja velkoja eli kyseessä on nettoapportti.¹³

Apporttiselvityksessä on esitettävä asialliset perusteet ei-tavanomaisten arvostusmenetelmien tai niiden yhdistelmän käyttämiselle. Apporttiomaisuudella pitää olla arvo nimenomaan perustettavan yhtiön näkökulmasta – tällä saattaa olla selkeä vaikutus omaisuuden arvostamiseen yksittäistapauksessa.

Usein apuna saatetaan käyttää myös asiantuntijoiden laatimia lausuntoja omaisuuden arvostuksesta. On huomattava, että arvioinnissa tarkastellaan omaisuuden arvoa juuri luovutushetkellä eikä myöhempiä arvomuutoksia oteta huomioon.

Apporttilausunto annettava aina

Maksettaessa osake apporttiomaisuudella on kaupparekisteri-ilmoitukseen liitettävä tilintarkastajan lausunto ap-
porttiselvityksestä ja siitä, oliko omaisuudella vähintään maksua vastaava taloudellinen arvo yhtiölle. Kaupparekisteri-ilmoitukseen on liitettävä myös yhtiön tilintarkastajien todistus siitä, että OYL:n säännöksiä osakkeiden maksamisesta on noudatettu.¹⁴ Tässä yhteydessä yhtiön tilintarkastajan on huomioitava myös tilintarkastajan ap-
porttista antama lausunto. Tosin ap-
porttilausunnon voi laatia yhtiön omakin tilintarkastaja.

Joka tapauksessa tilintarkastajan ap-
porttilausunto tarvitaan aina eikä vai-
kutusta ole sillä, onko yhtiöllä yhtiöjär-
jestyksen tai tilintarkastuslain mukaan velvollisuutta valita tilintarkastaja vai ei. Tilintarkastajan pitää ap-
porttia koskevassa kirjallisessa lausunnossaan siis analysoida laadittua apporttiselvitystä ja omaisuuden taloudellista arvoa yhtiölle.

Tilintarkastaja voi esittää oman arvion arvostamisesta

Keskeistä on sen arviointi, onko selvi-
tyksessä noudatettu asianmukaisia arvostusperiaatteita. Lausunto voi olla sisällöltään varsin suppea, mutta tilintarkastajan ollessa eri mieltä arvostus-
periaatteista hän voi esittää oman arvi-
onsa omaisuuden arvostamisesta.

Lain esitöiden¹⁵ mukaan arvostus-
menetelmää koskeva näkemys ei kuitenkaan estä tilintarkastajaa kat-
somasta omaisuuden arvoa riittäväksi, mikäli hän tulee arvioinnissaan siihen tulokseen, että taloudellinen arvo on kuitenkin yhtiön kannalta riittävä.

Merkitsijän on pystyttävä osoitta-
maan omaisuudella olleen laissa edelly-

tetty taloudellinen arvo yhtiölle, mikäli ap-
portin arvosta herää epäilyksiä ja ap-
porttisäännöksiä ei ole noudatettu. Muu-
toin merkitsijä joutuu itse maksamaan puuttuvan määrän yhtiölle rahassa.

Jos apporttimenettely on ollut lain-
mukainen, mutta apportin arvo osoit-
tautuu riittämättömäksi, vastuuseen saattavat joutua apporttiselvityksestä vastanneet tai tilintarkastaja. Ap-
porttisääntelyn kiertämisen estämiseksi ap-
porttisäännöksiä sovelletaan myös silloin, kun merkintähinta maksetaan rahassa edellyttäen, että yhtiö samalla hankkii vastiketta vastaan omaisuutta esimerkiksi merkitsijältä.¹⁶ □

- ¹ Raimo Immonen – Risto Nuolimaa: Osakeyhtiöoikeuden perusteet. Helsinki 2012, s. 27.
- ² Osakeannin yhteydessä vastaavat apporttisäännökset ks. OYL 9:12, 9:14.4.
- ³ Juhani Kyläkallio – Olli Iirola – Kalle Kyläkal-
lio: Osakeyhtiö I. Helsinki 2012, s. 81.
- ⁴ Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi 109/2005 (HE 109/2005 OYL), s. 45.
- ⁵ Manne Airaksinen – Pekka Pulkkinen – Vesa Rasinaho: Osakeyhtiölaki I. Helsinki 2010, s. 83.
- ⁶ HE 109/2005 (OYL), s. 18. Nykyään velkojaa tosin suojaa tällaisen yhtiön sidotun oman pääoman merkitystä korostavan sääntelyn lisäksi varojenjaon maksukykytesti.
- ⁷ Ks. OYL 2:6.1 §.
- ⁸ Airaksinen ym. 2010, s. 82.
- ⁹ MK (540/1995) 2:1 § (4.2.2011/96).
- ¹⁰ HE 89/1996, Yksityiskohtaiset perustelut, 2. luku.
- ¹¹ Apporttiomaisuuden yksilöinnistä ja arviointimenetelmistä ks. esim. Jukka Mähönen – Sep-
po Villa: Osakeyhtiö II – Pääomarakenne ja ra-
hoitus. Helsinki 2012, s. 315–316.
- ¹² Kyläkallio ym. 2012, s. 83.
- ¹³ Ks. esim. Raimo Immonen – Jaakko Ossa – Sep-
po Villa: Osakeyhtiön pääoman hallinta. Hel-
sinki 2014, s. 46–47; Airaksinen ym. 2010, s. 84–
85. Siirrettävä liiketoiminta apporttina ks. Rai-
mo Immonen: Yritysjärjestelyt 2015, s. 337–343.
- ¹⁴ OYL 2:8.3–4.
- ¹⁵ HE 109/2005, s. 48.
- ¹⁶ Ks. OYL 2:6.3; HE 109/2005, s. 46. OYL:ssa on myös julkisia osakeyhtiöitä koskevaa säänte-
lyä yhtiön perustamisen jälkeen tehtyjen mer-
kittävien hankintojen yhteydessä noudatetta-
vasta menettelystä. Ks. OYL 2:14. Vastuun ja-
kautumisesta ks. Immonen ym. 2014, s. 42.



KTT **Janne Ruohonen**
työskentelee yritys juridiikan yliopistonlehtorina Tampereen yliopiston johtamiskorkeakoulussa.

BALANSSI

**Ilmoita 12.6.2015
ilmestyvässä
Balanssi-lehdessä!**

Kysy tarjouksista ja
toistoalennuksista osoitteessa:
ilmoitukset@balanssilehti.fi

Kotisivuiltamme
www.balanssilehti.fi
löydät päivitettyä tietoa Balanssi-
lehdestä ja ilmoittelusta.



P-Analyzer
**Tilinpäätösanalyysi-
ja ennusteohjelmisto.**

Info ja ilmaisversio
www.sbb.fi

Yhteinen tutkinto selkeyttää reittiä tilintarkastusalalle

Tilintarkastajajärjestelmän uudistusta koskevat lakimuutokset astuvat voimaan 1.1.2016, jolloin uusi tutkintojärjestelmä otetaan käyttöön alan valvonnan siirtyessä PRH:n Tilintarkastusvalvontaan.

Vahvistaako uusi laki tilintarkastusinstituutiota, toiminnanjohtaja Sanna Alakare Suomen Tilintarkastajat ry:stä?

– Uusi laki luo yhden tilintarkastajien hyväksymis- ja valvontakokonaisuuden kattaen kaikki tilintarkastajat auktorisoinnista riippumatta. Yhteinen polku tilintarkastajan ammattiin sekä koko ammattikunnan kattava yhdenmukainen valvonta mielestäni vahvistavat tilintarkastuksen laatua ja ammattikunnan yhtenäisyyttä sekä toisaalta myös tilintarkastajien oikeusturvaa. Uudessa järjestelmässä uudet tilintarkastajat suorittavat ensin tilintarkastajan perustutkinnon ja vaadittujen muiden edellytysten täytyessä heidät hyväksytään HT-tilintarkastajiksi. Tämän jälkeen voi erikoistua joko yleisen edun kannalta merkittävän yhteisön tilintarkastajan erikoistumistutkinnolla KHT-tilintarkastajaksi tai julkishallinnon ja -talouden tilintarkastajien erikoistumistutkinnolla JHT-tilintarkastajaksi.

Selkeytyykö tilintarkastusalalle pääsy uudistuksen jälkeen?

– Uskon uudistuksen selkeyttävän alalle tuloa. HT-tutkinto edellyttää monipuolista ja laajaa kokemusta ja osaamista tilintarkastuksesta, mutta on tärkeää, että myöhemmin asetuksella säädetävistä yksityiskohtaisemmista hyväksymisvaatimuksista tehtäisiin riittävän joustavat. Jatkossa tutkintoon haettaessa tulisi lukea hyväksi nykyistä monipuolisemmin erilaiset tilintarkastajan työtä tukevat opinnot ja työkokemukset. Tutkinnon suorittamista tulisi

edelleen joustavoittaa pitäen kuitenkin huolta, että se säilyttää nykyisen luonteensa soveltamistestinä tilintarkastajan työn keskeisistä osa-alueista

Edellyttääkö uudistus jo toimivilta tilintarkastajilta erityisiä toimenpiteitä?

– Nykyisiltä HTM- ja KHT-tilintarkastajilta edellytetään rekisteröitymistä PRH:ssa toimivaan Tilintarkastusvalvontaan kolmen kuukauden kuluessa tilintarkastuslain voimaantulosta. HTM:t rekisteröidään HT-tilintarkastajiksi ja KHT:t sekä HT- että KHT-tilintarkastajiksi. Myös HTM- ja KHT-yhteisöt tulee rekisteröidä tilintarkastusyhteisöiksi. Ilman rekisteröintiä tilintarkastajan hyväksyminen lakkaa. Rekisteröitymisvelvoite koskee myös JHTT-tilintarkastajia ja siirtyessään uuteen järjestelmään JHTT:n tulee suorittaa lisäksi erillinen siirtymäkoee, koska uuden järjestelmän mukainen JHT-tutkinto mahdollistaa toimimisen myös HT-tilintarkastajana. Halutessaan JHTT voi jatkaa nykyjärjestelmän mukaisissa tehtävissä, jolloin edellytetään vain rekisteröitymistä Tilintarkastusvalvonnalle.

Onko näköpiirissä konkreettisia muutoksia, kun valvonnasta vastaa 1.1.2016 alkaen Patentti- ja rekisterihallitus?

– Uusi Tilintarkastusvalvonta perustetaan Patentti- ja rekisterihallitukseen omaksi yksiköksen ja Tilintarkastusvalvontaan sijoittuva tilintarkastuslautakunta on ratkaisutoiminnassaan itsenäinen. Pidämme tilintarkas-

tajien kannalta valitettavana muutoksena sitä, että laki jäi sellaiseen muotoon, etteivät tilintarkastajat enää saa olla lautakunnan päätöksenteossa jäseninä vaan he toimivat asiantuntijaroolissa. Toivomme, että tilintarkastajien tuoman asiantuntemuksen merkitys myös päätöksenteossa tunnustetaan ja tämä epäkohta vielä korjataan.

Finanssivalvonta saa itsenäisen oikeuden tutkia sen valvottavana olevan yhtiön tilintarkastajan toimintaa. Millaisia vaikutuksia ”tuplavalvonnalla” tulee olemaan listayhtiöiden ja PIE-yhteisöjen tilintarkastajiin, toiminnanjohtaja Sanna Alakare?

– Haluan uskoa siihen, että lakiin kirjatut Fivan valtuudet tarkoittavat käytännössä mahdollisuuksia joustavaan yhteistyöhön valvojen välillä. Päällekkäinen valvonta ei liene kenenkään intressissä eikä se ole myöskään omiaan edistämään valvonnan yhdenmukaisuutta, laatua taikka kustannustehokkuutta. □

*Sanna Alakare,
Suomen Tilintarkastajat ry*



SKENAARIO:

Yhtiöitetty hallitustyöskentely

KUVA: iVphotoStock

Visio 2030: onko hallitustyö tulevaisuudessa ammattimaista yritystoimintaa? Tässä yksi skenaario hallitustyöskentelyn kehittymisestä suurissa yhtiöissä.

TERO LUOMA

Tarjoan liikeidean ilmaiseksi. Perustetaan Best Board Oy. Sitä ei ole vielä rekisteröity. Palkataan yhtiön palvelukseen monipuolisesti parhaat hallitustyöskentelyn osaajat. Liikeideana on tarjota yritysten omistajille hallitustyöskentely ulkoistettuna palveluliiketoimintana.

Ulos perinteisistä muoteista

Asiakasyritys palkkaa Best Board Oy:n vastaamaan yhtiön hallitustyöhön kuuluvista tehtävistä ja Best Board Oy vastaa näistä palveluista kollektiivisesti yhtiönä määritellyillä laatukriteereillä ja prosesseilla. Best Board Oy

toimii yhtiön strategisena tulevaisuudentarkastajana. Se hoitaa yhtiön strategiaprosessin, johdon valvonta- ja palkitsemistehtävän, corporate governingin sekä muut hallitustyöhön kuuluvat tehtävät ja velvoitteet.

Tässä kohtaa ensimmäiset kriitikot sanovat, että mahdotonta, lainsäädäntö ei salli tällaista! Lainsäädäntö ja verotus eivät mahdollista edes yksityishenkilön toimia hallituksessa yrityksensä kautta. Totta, mutta ei Uberkaan istu monessa maassa vallitsevaan lakikehikkoon ja siitä huolimatta se saa aikaan muutosta. Miksi siis myös hallitustyöskentely ja sitä määrittävä lainsäädäntö eivät voisi muuttua radikaalisti perinteisestä valitsevasta muotistaan? →



Ketjuuntunutta ja ammattimaista toimintaa?

Tarkasteltaessa hallitustyöskentelyn pitkää historiaa havaitaan, että oikeastaan mikään ei ole vuosisatojen aikana muuttunut. Hallitustyöskentely sai alkunsa, kun laivojen omistajat kokoonoutuivat pyöreän pöydän ääreen suuntaamaan omistuksiaan maailman merillä. Hallitus oli alun perin suuntaajien pöytä (board of directors). Yhä tänään hallitukset kokoontuvat säännöllisin ajoin

suuntaamaan nyt yritysmuotoisten omistustensa tulevaisuuden suuntaa.

Valvontatehtävät ja sääntely ovat lisääntyneet, mutta perusasiat kuten kokoonpano, kokous- ja työskentelytavat sekä toimintakulttuuri ovat pitkälti säilyneet. Helpointa olisi ennustaa, että mikään ei muutu jatkossakaan. Joko nykyinen toimintamalli on jo ideaali, tai päinvastoin, hallitustyöskentelyyn liittyy merkittävästi kehitysmahdollisuuksia.

Visioin, että hallitustyöskentelylle käy samoin kuin tilintarkastukselle on viime vuosikymmeninä käynyt. Hallitustyöskentelystä tulee ammattilaista ja ketjuuntunutta yritystoimintaa. Miksi näin? Yksinkertaisesti täysin samoista syistä kuin on tapahtunut tilintarkastuksen kehityksessä.

Hieman kärjistäen, vuosikymmeniä sitten tilintarkastajayrittäjä tarkasti asiakasyritystensä tilit, mutta ei jakanut tietoa juurikaan kenellekään. Tieto ja osaaminen olivat henkilökohtaisia ja

parhaiden käytäntöjen leviäminen rajallista. Aikanaan hän lopetti ja uusi yrittäjä aloitti puhtaalta pöydältä. Toiminnan kehityskaari oli puutteellinen.

Vapaaehtoista vai liiketoimintalähtöistä?

Hallitustyöskentelyssä ollaan vastaavalla yksilötasolla ilman yhteisöllistä kehittämistä. Moni hallitus toimii yhä omalla tavallaan toimintatapojen riippuessa hallituksen jäsenten osaamisesta, minä vuoksi parhaiden käytäntöjen siirtyminen on rajallista. Hallitustyöskentelyn kehittämistä edistävät organisaatiot kuten Boardman Oy, Hallituspartnerit, Hallitusammattilaiset ja Future Board ovat hyviä ensiaskeleita yhteisöllisyyteen sekä osaamisen jakamiseen ja kehittämiseen. Ne tekevät arvokasta työtä.

Uskon kuitenkin, että ammattimaistuminen tapahtuu vasta sitten, kun hallitustyöskentelystä tulee yritystoimintaa. Näin tapahtuu, ennemmin tai myö-

hemmin. Yritystoiminta vie voiton vapaaehtoistyöhön perustuvasta yhdistystoiminnasta, koska se kytkee toimintaan ansaintalogiikan, omistajaintressin ja pitkäjänteisen arvonehittämisen.

Uuden toimintamallin saavutettava omistajien luottamus

Laadukas ja ammattimainen hallitustyöskentely on kaiken kokoisille yrityksille - niin pienille, keskikokoisille kuin suurillekin - tärkeä voimavara ja menestystekijä. Hallitustyöskentelyn puitteet suurissa pörssiyhtiöissä ja pienissä pk-yrityksissä kuitenkin poikkeavat, vaikka itse hallitustyöskentelyn perusasiat ovat yhtäläiset. Hallitustyöskentelyn muuttuminen palvelutoiminnaksi ja yhtiöityminen tulevatkin kehittymään eri tavalla näissä yrityssegmenteissä.

Markkinalähtöinen tarve ulkoistetun, yritysmuodossa harjoitettavan hallitustyöskentelyn hankkimiseksi syntyy vain, mikäli uusi toimintamalli koetaan omistajien keskuudessa luotettavaksi ja merkittävästi parempia tuloksia tuovaksi. Ulkoistetun palvelumallin paremmuus perustuu yleisesti erikoistumisen ja keskittymisen myötä tapahtuvaan osaamisen ja toiminnan kehitykseen. Hallitustyön systemaattinen kehittäminen on yrityksissä usein toisijaista, koska nykyisin vain hyvin harvat hallituksen jäsenet harjoittavat sitä päätoimisesti.

Uusia liiketoimintamahdollisuuksia tilintarkastajille?

Lähes kaikissa suurissa yrityksissä tilintarkastus hankitaan nykyisin suuremmilta tilintarkastusyhteisöiltä. Miksi näin? Keskeinen syy lienee asiakkaan oletus ostovarmuudesta eli tietystä laatuasosta, osaamisesta, prosesseista ja pienemmästä henkilöriskistä. Tunnetun yhteisön koetaan tuovan myös tiettyä uskottavuutta.

Miksi samat argumentit eivät pä- tisi myös kehitettäessä hallitustyös-

kentelyä? Onko utopiaa, että jonain päivänä suuremman yhtiön yhtiökokouksen pöytäkirjassa lukee kohdassa hallituksen nimeäminen, että päätettiin nimittää yhtiön hallitustehtävään Deloitte Hallitusyhteisö vastuullisena puheenjohtajana Hanna Hallitushai ja kohdassa tilintarkastajan nimeäminen, että päätettiin nimittää yhtiön tilintarkastajaksi EY Tilintarkastusyhteisö vastuullisena tarkastajana Timo Tiliniilo?

Pidän todennäköisenä, että uusia liiketoiminta-alueita etsivät suuret konsulttiyhtiöt ja tilintarkastusyhteisöt kehittävät isojen yritysten tarpeisiin hallitustyöskentelyyn liittyviä palveluja. Jo nyt hallituksille tarjotaan esimerkiksi tiedonhallintaan ja kokouskäytäntöihin liittyviä työkaluja.

Hallituspalveluja kehitettäessä tilintarkastusyhteisöissä on luonnollisesti kiinnitettävä erityistä huomioita riippumattomuuden varmistamiseen ja vastuukysymyksiin, koska neuvonantajana tai palvelutarjoajana toimiva yhteisö ei voi osallistua tilintarkastukseen ja päinvastoin.

Hajautunut pääoma haastaa omistajuuden

Ajatellaanpa hallitustyöskentelyn yhtiöittämisasiaa yhtiökokousedustajien eli omistajien näkökulmasta suurissa yrityksissä. Pääoman institutionalisoituminen on megatrendi. Yritysten omistus tulee olemaan entistä hajautuneempaa. Samoin yhtiökokouksen vaikutusvalta hallitusvalintoihin on lähinnä muodollinen.

Hyvin harvoin on yhtiökokouksissa haastettu nimitysvaliokunnan ehdotuksia. Osakkeenomistajilla pitääkin olla valta hallituksen nimittämisessä, mutta voidaan perustellusti kysyä, toimiiko nykyinen hallituspaikkojen välitystoiminto optimaalisesti?

Miten tilanne muuttuisi, jos kilpailevat yritykset tarjoaisivat nimitysvaliokunnalle ja yhtiökokoukselle omaa palvelupakettiaan omalla vastuukokoonpanollaan? Päädyttäisiinkö tällöin

aitoon kilpailutilanteeseen ja sen myötä parempaan hallitustyöhön?

Tällöin hallitusyritykset kilpailisivat keskenään sekä palvelutarjonnallaan että omilla verkostoillaan eli kenellä on tarjota tallistaan paras osajien joukko kyseisen yrityksen avuksi. Hallitustyöskentelyn palkkiot määräytyisivät kilpailluilla markkinoilla palvelupakettien perusteella eikä nykymallilla, jossa jokainen jäsen saa saman palkkion riippumatta panoksestaan ja painarvostaan yritykselle.

Lisäpotkuahallituskokoonpanojen kansainvälistymiseen?

Jokaiselle hallitusosaaajalle muodostuisi oma markkina-arvo ja kanavoituminen kohdeyrityksiin tapahtuisi hallitusyritysten välityksellä. Hallituspaikkojen epäsuhtaa, jossa halukkaita on enemmän kuin paikkoja, tämä malli tuskin poistaisi. Mallin avulla erityisosaajia pystyttäisiin paremmin kiinnittämään kohdeyritysten käyttöön osana kokonaistiimiä.

Samoin hallitustyön kansainvälistymisessä saataisiin uusi vaihde päälle. Nyt kansainvälisyys-aspekti on järjestetty pääosin siten, että hallituksen jäseniksi on valittu henkilöitä, joilla on kokemusta tärkeästä markkina-alueesta. Kansainvälisiin ketjuihin kuuluvat hallitusyritykset pystyisivät paremmin tuomaan kohdeyritysten käyttöön osaajia eri puolilta maailmaa. Esimerkiksi pääomasijoittajalle hallitusyhtiö palvelutarjoajana voisi hyvinkin olla strateginen kumppani.

Liikeideat on tarkoitettu testattaviksi markkinoilla. Best Board Oy on yhä perustamatta. Kuka tarttuisi siihen ensimmäisenä? □



KTM, HHJ PJ **Tero Luoma** toimii sijoitusjohtajana Taaleritehtaan Pääomarahastoissa ja valmistelee väitöskirjaa omistajuudesta.

Keskisuurissakin pk-yrityksissä potentiaalia

Yhtiöitetty hallitustyöskentely -skenaario voi tarjota myös yksittäiselle tilintarkastusammatin harjoittajalle mahdollisuuden tuotteistaa uudella tavalla omaa kokemusta ja yritystalouden osaamista.

Pienissä PK-yrityksissä omistaja on usein niin operatiivisen kuin strategisenkin toiminnan keskiössä. Hän saattaa olla yrittäjä, toimitusjohtaja, hallituksen puheenjohtaja ja omistaja kaikki samassa persoonassa. Oppikirjamainen hyvä hallintotapa ei ole etusijalla, joten yhtiömuotoisille hallituspalveluille ei tässä yrityssegmentissä löydy kysyntää.

Sen sijaan keskisuurissa PK-yrityksissä on nähtävissä markkinapotentiaalia. Tämän kokoluokan yhtiöissä palvelun henkilökohtaisuus korostuu, joten yhtiöitetty hallitustyöskentely -skenaario voisi tarjota myös yksittäisille tilintarkastusammatin harjoittajille tai pienemmissä yhteisöissä toimiville tilintarkastajille mahdollisuuden tuotteistaa uudella tavalla omaa kokemusta, asiantuntemusta ja yritystalouden osaamista sekä verkostojaan.

Keskisuurissa PK-yrityksissä kysyntää voisi aluksi olla hyvään hallintotapaan liittyville työkaluille ja osaamiselle. Myöhemmin palveluntarjoajana toimiva tilintarkastaja voisi tarjota hallitustyöskentelyyn sopivia henkilöitä yrityksille, jotka eivät ole sen tilintarkastusasiakkaita.

Toiveissa täydellinen työpaikka

Tilintarkastajan urasta kiinnostuneet laskenta-
toimen opiskelijat Vaasasta kyläilivät kolmessa
KHT-yhteisössä. Millaisen vaikutuksen potentiaaliset
työnantajat tekivät? Entä vahvistuivatko
uratoiveet reissun aikana?

TEKSTI JA KUVAT / MATTI REMES



Aamuseitsemän junaan
ehtiminen saattaisi
tehdä normaalisti tiuk-
kaa opiskelijalle. Tällä
kertaa aikainen aamu-
herätys ei kuitenkaan haitannut, kun
Vaasan yliopiston laskentatoimen
opiskelijoilla oli luvassa kaksi kiinto-
saa päivää Helsingissä.

Ensimmäisenä päivänä oli vuoros-
sa tutustuminen KPMG:n, PwC:n ja
Deloitte toimintaan. Seuraava päivä
vierähtäisi Aalto-yliopiston rekrytoi-
timessuilla.

Tähtäimessä KHT-yhteisöjen harjoittelija-ohjelmat

Noin 25 opiskelijan ryhmästä valtaosa
on opiskellut kauppatieteitä kandidaa-
tiksi asti yliopistossa tai tradenomiksi
ammattikorkeakoulussa. Nyt he opis-
kelevat laskentatoimen ja tilintarkas-
tuksen maisteriohjelmassa Vaasan yli-
opistossa.

Tällä matkalla ryhmää tuntuivat
kiinnostavan erityisesti tilintarkastus-
yhteisöjen harjoittelija-ohjelmat.

– Niiden kautta saisi jalan oven vä-
liin isoon taloon ja hyvää vauhtia työ-
uralle, eräs opiskelijoista tiivisti.

Ekskursion järjestelyistä vastannut
tohtorikoulutettava **Elina Haapamä-
ki** sanoi, että tarkoituksena on antaa
opiskelijoille ainutlaatuinen mahdol-
lisuus tutustua tuleviin työnantajiin ja
kuulla uratarinoita jo opintojen aikana.

– Samalla pystymme verkostoitu-
maan tilintarkastusyhteisöjen kanssa ja
hyödyntämään yhteistyötä muun mu-
assa opetuksen kehittämisessä, Haapa-
mäki jatkoi.

Ison talon arki tutuksi

KPMG:n uutuuttaan kiiltävässä toimi-
talossa opiskelijaryhmän ottivat vas-
taan HR Advisor **Kaisa Hämäläinen** ja
Senior HR Advisor **Juuli-Maria Vuo-
ri**. Mukana olivat myös tilintarkastus-
asiantuntijat **Emilia Vaahto**, **Kukka
Lehtimäki** ja **Karoline Rinta**, jotka
kaikki ovat Vaasan yliopiston kasvat-
teja ja päässeet uralle KPMG:n Trainee-
ohjelman kautta.

Opiskelijat saivat kuulla hyvin käy-
tännönläheisesti, millaista työ isossa
yhteisössä on. Aamun aikana selvisi
myös, mitä tilintarkastusyhteisöt odot-
tavat työntekijöiltään.

– Arvostamme hyviä vuorovaiku-
tustaitoja ja kykyä työskennellä pai-
neen alla. Myös oma-aloitteisuutta ja
täsmällisyyttä tarvitaan, KPMG:n Kai-
sa Hämäläinen mainitsi.

Esityksiä kuunneltiin keskittynees-
ti, mutta kysymysosion aikana kuiten-
kin selvästi arastelehtiin. Ilmatilaa hal-
litsi kysymyksillään laskentatoimen ja
rahoituksen professori **Teija Laitinen**.
Ehkä kysymyksiä säästeltiin seuraavan
päivän rekrymessujen ständeille.

Tällainen on täydellinen työpaikka

Kahvitauoilla tarjoutui tilaisuus poh-
tia, millainen olisi täydellinen työ-
paikka.

→



Professori **Teija Laitinen** (toinen rivi, kolmas vasem.) luotsasi opiskelijavierailua yhdessä
Elina Haapamäen (eturivissä oik.) ja **Annukka Jokipiin** kanssa (kolmas rivi, toinen oik.).

PwC:n partneri Mikko Reinikainen esitteli yrityksen ja kertoi omasta urapolustaan, joka alkoi tilintarkastuksesta.

Vaasan yliopistossa opiskelleen ja PwC:lle töihin siirtyneen Noora Kollanuksen alustus herätti kiinnostusta ja kysymyksiä.



– Vapautta ja vastuuta tulisi olla sopivassa suhteessa. Mitkään kellokorttihommat eivät kiinnosta. Työn on oltava haastavaa. Rutiineja ei saa olla liikaa, **Julius Repo** luutteli.

Opiskelijatoverit nyökyttelivät vieressä.

Isoissa taloissa arvostetaan myös niiden tarjoamia monipuolisia koulutus- ja etenemismahdollisuuksia. Vaasalaisvierailia oli epäily, että moni pienempi yritys ei pysty tarjoamaan vastaavaa. Ja vaikka yritteliäältä Pohjanmaalta tulitiinkin, ei kukaan tuntunut olevan kiinnostunut perustamaan yritystä.

– Ehkä se tulee ajankohtaiseksi 20 vuoden päästä. Ensiksi on hankittava

kokemusta muiden palveluksesta. Oma yritys voisi toimia silloin, jos kumppanina olisi vanhempi kollega, eräs opiskelija pohti.

Nousujohteinen urakehitys kiinnostaa

Helsingin Ruoholahdessa PwC:n toimistolla opiskelijat saivat bonuksena **Mikko Reinikaisen** innostavan yritysesittelyn ja katsauksen tilintarkastajan työn yhtymäkohdista juridiikkaan.

Reinikainen vaikuttaa tällä hetkellä partnerina Lakipalvelut-ryhmässä, mutta hänen uransa alkoi tilintarkastuksesta. Taloon hän tuli PwC:n Kisäli-ohjelman kautta vuonna 1996.

Aiemmin päivällä oli ollut puhetta urakehityksestä suurissa tilintarkastusyhteisöissä. Reinikainen olikin vaasalaisvieraille kävelevä esimerkki siitä, että harjoittelijakin voi päästä organisaatiossa pitkälle.

Vierailujen emännät ja isännät niin Töölönlahdella ja kuin Ruoholahdessaakin korostivat työyhteisön nuorekkuutta. Sekä PwC:n että KPMG:n henkilöstön keski-ikä on 37 vuotta. Ei myöskään unohdettu mainita, että henkilöstö pitää yhtä myös työajan ulkopuolella. Esimerkiksi KPMG järjestää yhteisiä illanviettoja ja kerhotoimintaa muun muassa ratsastuksesta, viineistä ja golfista kiinnostuneilla.



HR Advisor Kaisa Hämäläinen (vas.) ja Senior HR Advisor Juuli-Maria Vuori esittelivät KPMG:n Trainée-ohjelman, johon rekrytoidaan vuosittain noin 50 korkeakouluopiskelijaa.

PwC:n tilintarkastusassistentit **Lasse Sivenius** ja **Noora Kollanus** kehuivat tiimityötä, jossa vasta taloon tulleet pääsevät tekemään työtä partnereiden ja muiden kokeneempien kollegojen kanssa ilman turhaa hierarkiaa.

– Vaikka osa työstä tehdään itsenäisesti ja voi tuntua välillä hankalalta, niin aina on joku, jolta voi kysyä neuvoa. Työ sisältää myös paljon työskentelyä asiakkaiden luona, Sivenius totesi.

– Heti alkuun pääsi mukaan eri tiimeihin ja sai vastuullisia tehtäviä. Lisäksi työyhteisö on kansainvälinen. Työn puitteissa pääsee myös matkustamaan, Kollanus täydensi.

Vaasan yliopistossa opiskellut Kollanus kehuu työsuhteen alussa saatua laajaa perehdytystä, josta on ollut hänelle paljon apua käytännön työssä. Hän sanoi myös arvostavansa jatkuvaa koulutusta sekä PwC:n kattavia sisäisiä ohjeita ja koulutusmateriaalia.

Tilintarkastajan työ houkuttelee

Yritysvieraita tuntuivat kiinnostavan erityisesti tilintarkastajan työt, jotka koettiin vakaammiksi myös taloudellisesti huonoina aikoina. Asiaan vaikutti varmasti sekin, että tilintarkastuksessa harjoittelupaikkoja on enemmän tarjolla kuin muissa asiantuntijatehtävissä.

Myös tilintarkastusyhteisöjen tuloskunto kiinnosti selvästi. Opiskelijat kyselevät yritysten kasvunäkymistä ja suunnitelmista rekrytoida jatkossakin uusia ihmisiä. Kireä tilanne työmarkkinoilla tuntui huolestuttavan, ja kilpailu harjoittelupaikoistakin on äärimmäisen kovaa.

Kisäliohjelman rekrytointeja hoitava **Tuomas Nuotio** PwC:lta kertoi, että yhtiö ottaa vuodessa runsaat sata harjoittelijaa. Vajaat puolet heistä jää taloon vakituiseen työsuhteeseen.

– Harjoitteluaika on kuin pitkä työhaastattelu. Silloin on mahdollisuus katsoa puolin ja toisin, miltä työ tuntuu ja miten työntekijä istuu työyhteisöön, Nuotio sanoi.



Tilkkutäkin tilalle pitkää perspektiiviä



Verohallinto juhlisti helmikuun lopulla 150-vuotista taivaltaan. Asiaankuuluvien ja mielenkiintoisten(kin) juhlapuheiden lomassa oli hienoa saada kuulla **Osmo Soitinvaaran** ajatuksia uudesta veromallista, jota hän kuvasi lähinnä fatalistiseksi en-

nusteeksi.

Mallin perustana on yhtenäiseen, 30–35 %:n verokantaan perustuva arvonlisäverotus. Oden inspiraationa on ollut eduskunnan verojaostossa käydyt keskustelut ja näkemys siitä, että markkinataloudessa on yhä enemmän korjattavaa. Mallia en lähde tässä lähemmin kuvaamaan saati arvioimaan, mutta nostonarvoinen asia on se, että mallin tähtäin on noin vuodessa 2040. Tällaista keskustelua meillä tarvitaan lisää.

Suomen verojärjestelmä ei ole ajassa eikä suhdanteissa joustava. Ei oikein ole työkalupakkia, johon tukeutua tarpeen tullen. Tavaksi on tullut kokeilla verotuksen vaikutuksia yritysten ja yksilöiden päätöksenteossa määräaikaikaisilla laeilla tai edestakaisilla muutoksilla. Jotkut asiantuntijat ovat jopa tohtineet epäillä, jätetäänkö verolait tarkoituksella niin väljiksi, että verotuksen toimittaja voi valita, miten verottaa. Sekä valtakunnan talousosaajat että yritysmaailman puhutorvet ovat pitäneet verotusta ennakoimattomana.

Valtiovarainministeriön (Hetemäen) verotyöryhmä teki vuonna 2010 selvityksen, jonka tavoitteena oli hahmotella verojärjestelmää, joka tukee kestävää talouskasvua sekä kestävä julkisten palveluiden ja etuuskien rahoitusta. Selvitys koki nopean kuoleman poliittisessa ympäristössä. Verohallinnon tuoreessa vuosikertomuksessa (2014) todetaan hallitusohjelman olevan tärkein pitkän aikavälin suunnittelua ohjaava dokumentti. Sen pohjalta laaditaan vuosittaiset valtioneuvoston kehykset neljälle vuodelle ja edelleen kehyksiin perustuvat vuosittaiset talousarviot.

Neljä vuotta eteenpäin voi tuntua pitkältä ajalta tämän hetken sumuisessa talousympäristössä, mutta se on verojärjestelmän kannalta kovin lyhyt jakso. Saataisiinko sellainen sitoutuminen aikaan, jota Oden (tai kenen tahansa) mallin kehittäminen edellyttää?

Kansainvälisestä ympäristöstä katselin Australiaa, jossa jo vuonna 1998 päätettiin, että maassa on säännöllisin väliajoin tehtävä hallituksen politiikan kestävyyttä arvioiva selvitys, jonka perspektiivi kattaa 40 vuotta. Tähän arviointiin liittyy myös verotuksen puitteiden läpikäynti. Vuonna 2010 julkaistiin Australia's Future Tax System -raportti, jonka tarkoituksena oli viitoittaa tulevan verojärjestelmän suuntaa. Raportti syntyi konsultaatioiden tuloksena ja sen pohjalta aloitettiin uudistuksia.

Jotakin Australiassakin rämettyi matkan varrella. Kriitikot toteavat, että uudistuksia tehdään ilman kunnollisia etukäteisiä analyysejä. Jo päätettyjen toimenpiteiden täytäntöönpanoa lykätään tai niitä peruutetaan. Verojärjestelmää pidetään kestävämmänä, sen katsotaan estävän uusien työ-

paikkojen syntyä ja talouden potentiaalia kasvaa. Epävarmuus on lisännyt veroprosessien määrää. Minusta tämä kertoo sen, että veropolitiikka on alkanut poukkoilla talouden epävarmuudessa. Se on onneton ratkaisu tilanteessa, jossa kaikkein eniten tarvitaan pitkäjänteisyyttä ja johdonmukaisuutta.

Paikkojen syntyä ja talouden potentiaalia kasvaa. Epävarmuus on lisännyt veroprosessien määrää. Minusta tämä kertoo sen, että veropolitiikka on alkanut poukkoilla talouden epävarmuudessa. Se on onneton ratkaisu tilanteessa, jossa kaikkein eniten tarvitaan pitkäjänteisyyttä ja johdonmukaisuutta.

Paikkojen syntyä ja talouden potentiaalia kasvaa. Epävarmuus on lisännyt veroprosessien määrää. Minusta tämä kertoo sen, että veropolitiikka on alkanut poukkoilla talouden epävarmuudessa. Se on onneton ratkaisu tilanteessa, jossa kaikkein eniten tarvitaan pitkäjänteisyyttä ja johdonmukaisuutta.

Paikkojen syntyä ja talouden potentiaalia kasvaa. Epävarmuus on lisännyt veroprosessien määrää. Minusta tämä kertoo sen, että veropolitiikka on alkanut poukkoilla talouden epävarmuudessa. Se on onneton ratkaisu tilanteessa, jossa kaikkein eniten tarvitaan pitkäjänteisyyttä ja johdonmukaisuutta.

OUTI UKKOLA



Karoline Rinta (vas.), Emilia Vaahto, Kukka Lehtimäki ja Saara Suojanen kertoivat, millaista työ KPMG:llä on ja mitä tilintarkastusyhteisö odottaa työntekijöiltään.

Koulutustarjonta ja työajat puhuttivat

Laskentatoimen opiskelijat Vaasan yliopistosta hiillostivat isäntiä ja emäntiä siitä, miten isot tilintarkastusyhteisöt kouluttavat harjoittelijoita ja vakituksia työntekijöitään. Heitä kiinnosti kovasti esimerkiksi työnantajan tuki KHT-tutkintoon valmistautuville.

Vierailuista vastaavat emännät ja isännät vakuuttivat, että vanhemmat kollegat antavat tarvittaessa sparrausta, työnantaja kustantaa tenttikirjat ja palkallista lukulomaakin irtoaa. Tentin läpäisy näkyy todennäköisesti myös palkassa.

Työajan pituudesta ja epäsäännöllisyydestä esitettiin pari huolestunutta kysymystä. Tammi–maaliskuussa tilintarkastaja tekee ympäripyöreitä päiviä, mutta kai muina aikoina selviää suunnitteen normaalin viikkotyöajan puitteissa?

– Jokaisen ylityötunnin saa pitää vapaana, PwC:n Nuotio lohdutti.

Yritysvierailut antoivat realistisen kuvan

Laskentatoimen opiskelijat olivat silminnähden tyytyväisiä ekskursioiden antiin. Heidän mielestään päivä antoi varsin realistisen kuvan, millaisia kolme suurta KHT-yhteisöä ovat tilintarkastajan työpaikkana.

– Yleinen jaarittelu puuttui. Talot antoivat nuorekkaan kuvan itsestään. Myös monipuoliset ura- ja kouluttautumismahdollisuudet tekivät vaikutuksen, **Tuomas Patama** sanoi.

Vihtor Nuuros opiskeli ennen maisteriohjelmia tradenomiksi ammattikorkeakoulussa. Pankkialalla työkokemusta saanut opiskelija oli kahden vaiheilla tilintarkastus- ja rahoitusalan välillä.

– Tilintarkastusalan imago on hyvä. Työpaikka olisi todennäköisesti varmempi kuin rahoitusosalalla, Nuuros pohti.

Tilintarkastajan kova työtahti sesonkiaikoina ei häntä pelottanut.

– Maatalon poikana olen tottunut paiskimaan töitä silloin, kun niitä on.

Maakuntien opiskelijavieraat tervetulleita

Tuomas Nuotio PwC:lta antoi vaasalaisia hyvästellessään kiitosta siitä, että he olivat oma-aloitteisesti olleet yhteydessä yritysvierailun järjestämisestä.

– Pidämme säännöllisesti yhteyttä pääkaupunkiseudun opiskelijoihin, mutta maakunnista yhteydenotot ovat harvemmassa.

Päivä oli ennättänyt jo pitkälle, kun ryhmä käveli vielä kivenheiton päässä odottavaan Deloitte-toimitukseen Porkkalankadulla. □



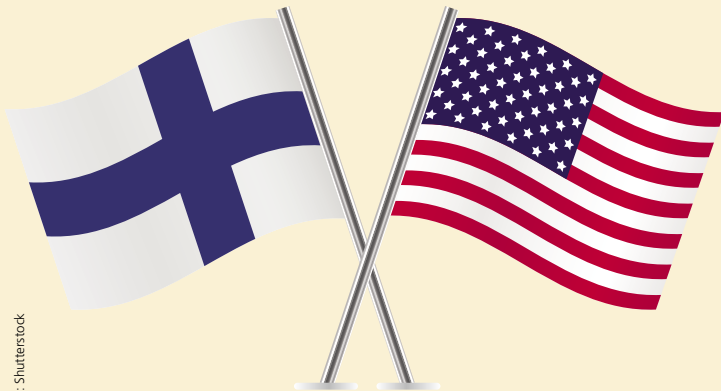
FATCA-sopimus voimaan

Suomen ja Yhdysvaltojen välillä solmittu ns. FATCA eli Foreign Account Tax Compliance Act -sopimus allekirjoitettiin kesällä 2014 ja asiaa koskevat lainsäädäntömuutokset hyväksyttiin eduskunnassa 20.2.2015.

Uudet säännökset vaikuttavat erityisesti pankkeihin, säilytysyhteisöihin sekä vakuu-

tus- ja sijoitusyhtiöihin. Sopimuksen avulla Yhdysvaltojen veroviranomaiset pyrkivät saamaan enemmän tietoa Yhdysvalloissa verovelvollisten ulkomaisista talletuksista ja sijoituksista. Suomessa FATCA-sopimus ja sen myötä säädetty lait koskevat erityisesti finanssialan toimijoita, joiden tulee entistä tarkemmin tunnistaa asiakkaansa ja raportoida tiettyjä asiakkaitaan koskevia varallisuus- ja tulotietoja Yhdysvaltoihin.

Finanssilaitosten on ensinnäkin tunnistettava asiakkaidensa verotuksellinen asuinvaltio. Finanssilaitokset kuten pankki- ja sijoituspalveluita tarjoavat toimijat joutuvat sopimuksen takia esittämään asiakkailleen entistä enemmän asiakkaan verotukselliseen asuinmaahan liittyviä kysymyksiä.



KUVA: Shutterstock

Mikäli asiakas on Yhdysvalloissa yleisesti verovelvollinen, on finanssilaitoksen ilmoitettava tämän tulo- ja varallisuustiedot Suomen verohallinnolle, joka toimittaa tiedot edelleen Yhdysvaltojen veroviranomaisille.

Verohallinnon päätöksen mukaisesti FATCA:n mukaiset tiedot on annettava sähköisellä vuosi-ilmoituksella.

Vuotta 2014 koskevat tiedot on annettava viimeistään 30.4.2015. Tämän jälkeen ilmoittamisessa siirrytään normaaliin vuosi-ilmoitusrytmiin ja vuoden 2015 tiedot tulee antaa tammikuun 2016 loppuun mennessä. Verohallinto tulee antamaan tarkemman ohjeistuksen vuosi-ilmoituksesta lähiaikoina.

Finanssilaitoksen kaikista Yhdysvalloista saamista suorituksista peritään 30 prosentin sanktioluonteinen lähdevero, mikäli se laiminlyö FATCA-sopimuksesta aiheutuvat velvoitteet. Finanssilaitokselle voi aiheutua laiminlyönnistä haitallisia seuraamuksia myös Suomessa, sillä ilmoitusten laiminlyönnistä voi seurata esimerkiksi veronkorotus tai ennakoperintärekisteristä poistaminen.

Siirtohinnoittelua koskevaan VML 31 §:ään valmistellaan muutoksia

Verotusmenettelylain (VML) 31 §:n nykyinen siirtohinnoitteluoikaisusäännös sisältää markkinaehtoperiaatteen, jonka mukaan etuyhteydessä toisiinsa olevien osapuolten välisissä liiketoimissa on noudatettava ehtoja, joita olisi käytetty toisistaan riippumattomien yritysten välillä. Jos ehdot eivät vastaa markkinaehtoperiaatetta, voidaan niitä oikaista verotettavan tulon oikean määrän laskemista varten.

Korkein hallinto-oikeus antoi 3.7.2014 äänestysratkaisun KHO 2014:119, jossa se katsoi, että etuyhteyksyritysten välisestä lainasuhdesta ei voitu pitää oman pääoman ehtoisena sijoituksena, sillä liiketoimien sivuuttaminen ja uudelleenluonnehdinta eivät ole mahdollisia siirtohinnoittelua koskevan VML 31 §:n nojalla eikä asiassa ollut edes väitetty, että verovelvollinen olisi ryhtynyt kysymyksessä olevaan laina-

VEROHALLINNON UUSIA OHJEITA, PÄÄTÖKSIÄ JA KANNANOTTOJA

Tuloverotus

- Verotusohje korkeakouluille (25.3.2015)
- Tulonhankkimiskulut ansiotuloista (24.3.2015)
- Luontoisedut verotuksessa (27.2.2015)
- Oikeuskäytäntöä osakkeiden hankintaan ja luovutukseen liittyvistä asiantuntijapalkkioista tuloverotuksessa (24.2.2015)
- Arvopaperisijoittamisen tulolähde (16.2.2015)
- Kiinteistön ja osakehuoneiston tulolähde (16.2.2015)
- Verotuksen toimittamisen periaatteita (16.2.2015)
- Työnantajan ottamien vapaaehtoisten riskienhäväkuutusten verotus (11.2.2015)
- Sijoitusrahastosta saatavien tulojen verotus (10.2.2015)
- Osakeyhtiön varojen jako, kun sama tulo on verotettu osakkeenomistajalla (20.3.2015)
- Kiinteistön yksityiskäyttö tuloverotuksessa (20.3.2015)
- Huoneisto-osakkeiden myynti – elinkeinotoiminnan ja muun toiminnan tulolähteen välinen rajanveto (20.3.2015).

Arvonlisäverotus

- Arvonlisäveron yhteenvetoilmoituksen laiminlyöntimaksu 1.4.2015 alkaen (18.3.2015)

Kiinteistöverotus

- Kiinteistöverotuspäätös 2015 (5.3.2015)

Varainsiirtoverotus

- Varainsiirtoverotuksen yhtenäistämisohje (24.2.2015)

Verotusmenettely

- Lähdeveron palautukselle maksettava korko (KHO 2013:148) (16.3.2015)
- Verohallinnon päätös FATCA-sopimukseen perustuvasta tiedonantovelvollisuudesta (4.3.2015)
- Ennakonpidätys osingosta ja Verohallinnolle annettavat ilmoitukset (26.1.2015)

järjestelyyn veron välttämisen tarkoituksessa (jolloin uudelleenluonnehdinta voisi olla mahdollista nykyisen VML 28 §:n veronkiertosäännöksen nojalla).

Valtiovarainministeriö on ratkaisun jälkeen valmistellut VML 31 §:n muuttamista siten, että liiketoimen ehtojen katsottaisiin poikkeavan siitä, mitä toisistaan riippumattomien osapuolten välillä olisi sovittu myös silloin, kun jollekin osapuolelle tai toimenpiteelle on annettu sellainen oikeudellinen muoto, joka ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta. Käytännössä muutos tarkoittaisi, että esimerkiksi lainan uudelleenluonnehdinta omaksi pääomaksi, jolloin lainan korot eivät olisi verotuksessa vähennyskelpoisia, olisi mahdollista ilman, että järjestelyyn on ryhdytty veronvälttämistarkoituksessa.

Valmisteilla oleva muutos on herättänyt laajaa kritiikkiä. Esitysluonnosta koskevissa lausunnoissa kiinnitetään hallituksen huomiota muun muassa siihen, että VML 31 §:n

suunniteltu muutos antaisi veroviranomaiselle liikaa harkintavalttaa tehden verotuksesta arvaamattomampaa. Näin ollen säännös olisi legaliteettiperiaatteen vastainen ja voisi myös heikentää Suomen kilpailukykyä ja asemaa yritysten sijaintipaikkana.

Lausunnoissa on kiinnitetty huomiota myös siihen, että säännöksen suhde VML 28 §:ään, joka mahdollistaa jo puuttumisen liiketoimien muodon ja sisällön vastaimattomuuteen ainoastaan veron kiertämistilanteissa, on epäselvä. Lisäksi muutoksen perusteluja, erityisesti lainsäädännön muuttamista vastaamaan OECD:n jatkuvasti päivitettäviä siirtohinnoitteluohjeita, pidetään ongelmallisina, sillä OECD:n siirtohinnoitteluohjeet ovat suositusluonteiset eikä niiden päivittäminen ole Suomen lainsäätäjän kontrollissa.

Lausuntojen antamisen määräaika päättyi 20.2. ja asian valmistelu jatkuu.

Pilvipalvelut osana tarkastus- toimintaa

Pilvipalveluita tarkastettaessa tulee arvioida niiden hyödyntämiseen liittyviä riskejä unohtamatta kuitenkin palveluista saatavien hyötyjen ja niiden vaikutusten arviointia liiketoimintaan.

JANNE VESA



KUVA: Shutterstock

Pilvipalvelujen hyödyntäminen on ollut yksi voimakaimmin kasvavia trendejä tietotekniikan alueella. Nykyisin on vaikea olla törmäämättä pilvipalveluihin. Yhä suurempi osa tietojärjestelmistä on käytössä pilvipalveluina. Ne tuovat käyttäjille merkittäviä etuja ja niitä hyödyntämällä on mahdollista saavuttaa huomattavia kustannussäästöjä.

Toimiva malli kysynnän määrän vaihdellessa

Pilvipalvelut soveltuvat erinomaisesti tilanteisiin, joissa kysynnän määrä vaihtelee tai kysynnän määrää on vaikea arvioida. Lisäksi pilvipalveluna toteutetun tietojärjestelmäratkaisun käyttöönotto ja muutokset ovat yleensä nopeita ja helppoja toteuttaa.

Joillakin toimialoilla digitalisaatio muuttaa merkittävästi liiketoiminnan

toimintamalleja. Pilvipalvelut on yksi merkittävä taustatekijä tässä muutoksessa. Organisaatio, joka jättää hyödyntämättä uudet mahdollisuudet liiketoiminnassaan, ei menesty tulevassa kilpailussa.

Pilvipalvelumallit ja niiden ominaispiirteet

Hieman yksinkertaistettuna pilvipalvelulla tarkoitetaan internetin kautta

tapahtuvaa laitteiden, ohjelmistojen ja muiden resurssien käyttöä.

Pilvipalvelut jaetaan usein neljään pääryhmään:

- Liiketoimintaprosessi palveluna (BPaaS)
- Sovellukset palveluna (SaaS)
- Sovelluslusta palveluna (PaaS)
- Infrastruktuuri palveluna – (IaaS)

Usein pilvipalveluihin katsotaan liittyvän seuraavia piirteitä:

- Palvelun sekä sen resurssien käyttöä mitataan ja useimmiten palvelusta myös maksetaan käytön mukaan.
- Ei vaadi erillisen teknisen ympäristön rakentamista: tekninen ympäristö, palvelimet, ohjelmistot ovat olemassa yhteisenä resurssipoolina, josta resursseja jaetaan käyttäjille.

- Asiakas ottaa palvelun tarpeen mukaan käyttöön ja hallinnoi sitä itse.
- Palvelu on helposti laajennettavissa tai supistettavissa.
- Palvelu on käytettävissä verkon kautta useilla erilaisilla päätelaitteilla.

Pilvipalveluiden toimitusmallit

Pilvipalvelut voidaan luokitella toimitusmallin mukaan public cloudiin, private cloudiin ja hybrid cloudiin. Pub- →



lic cloud -mallissa palvelu on tarjolla kaikille tai suurelle joukolle asiakkaita. Käytettävät resurssit ovat jaettuja ja palveluntarjoaja omistaa palvelun tuottamiseen tarvittavat laitteet.

Private cloud -mallissa palvelujen tuottamiseen käytettävät laitteet on varattu yhdelle käyttäjälle. Private cloud on suunniteltu organisaatioille, jotka haluavat itse kontrolloida ja valvoa pilvipalvelujaan enemmän kuin public cloud -mallissa olisi mahdollista. Hybrid cloud -malli on yhdistelmä public ja private cloud -malleja.

Taloushallinnon ja toiminnanohjauksen järjestelmät pilvipalveluna

Pilvipalveluita käytetään laajasti kulluttajille tarkoitetuissa palveluissa. Pilvipalveluina käytettävät sähköpostipalvelut ovat jo pitkän aikaa olleet laajasti käytössä. Samoin erityyppiset varmuuskopiointiin ja tiedostojen, kuvien tai videoiden säilyttämiseen ja jakamiseen perustuvat palvelut ovat hyvin suosittuja.

Nykyisin kaikkia keskeisiä yritysten käyttöön tarkoitettuja sovelluksia on saatavissa myös pilvipalveluina. Taloushallinto-, palkanlaskenta- ja henkilöstöhallinta-, CRM- ja ERP-järjestelmät on mahdollista hankkia pilvipalvelun kautta. Kaikille keskeisille järjestelmäalueille löytyy Suomes-

sakin useita vaihtoehtoisia järjestelmätoimittajia.

Useat aloittelevat yritykset ottavat järjestelmiä käyttöön pilvipalveluina niiden helpon käyttöönoton ja hyvän skaalautuvuuden takia. Uusi järjestelmä on pilvipalveluna nopeasti käytössä ja sen käyttöä on helppo laajentaa yrityksen kasvaessa.

Pidempään toimineille yrityksille pilvipalveluna toimivan ratkaisun käyttöönotto tulee usein esille parannettaessa kustannustehokkuutta tai vanhan järjestelmän tullessa ewwlinkaarensa loppuun. Usein haasteeksi muodostuu se, että pilvipalveluna hankittava palvelu tulee liittää olemassa oleviin muihin järjestelmiin. Integraatioiden ja tarvittavien tiedonsiirtojen rakentaminen saattaa vaatia merkittäviä panostuksia, jotka vähentävät pilvipalvelusta saatavia kustannustehokkuusetuja.

Arviointi sisäisen tarkastuksen kannalta

Pilvipalveluiden hyödyntämiseen liittyy huomattavia mahdollisuuksia, mutta toki myös riskejä. Tarkastustoiminnassa tulee arvioida pilvipalvelujen hyödyntämiseen liittyviä riskejä, mutta keskeistä on myös arvioida, mitä hyötyjä on saatavissa ja mikä vaikutus pilvipalveluilla on liiketoimintaan. Pilvipalvelujen hyödyntämättä jättäminen voi olla erittäin iso riski.

Pilvipalveluita on helppo ottaa käyttöön. Monilta organisaatioilta puuttuu selkeä käsitys siitä, millä kaikilla osaluilla pilvipalveluita hyödynnetään. Yksittäiset henkilöt voivat ottaa kuluttajille suunnattuja sähköposti- tai tallennuspalveluja yrityskäyttöön miettimättä asiaan liittyviä tietoturva- tai lainsäädännöllisiä vaatimuksia.

Pilvipalvelujen arvioinnin painopisteet kannattaa aina valita riskianalyysin perusteella kuhunkin arviointiin sopivaksi. Pilvipalvelun käyttötarkoituksen mukaan arviointi painottuu yleensä eri asioihin.

Tyypillisesti pilvipalvelujen arvioinneissa kiinnitetään huomiota seuraavan tyyppisiin asioihin:

- Pilvipalvelujen vaikutukset liiketoimintaan: Hyödynnämmekö pilvipalveluita riittävän laajasti? Mitä hyötyjä tavoitellaan? Kuinka on varmistuttu hyötyjen realisoitumisesta?
- Soveltuvatko pilvipalvelut ICT-arkkitehtuuriin? Miten pilvi integroituu olemassa oleviin tietojärjestelmiin?
- Toimittajien valinta ja toimittajahallinta: Palveluun liittyvän sopimuksen sisältö – onko hyväksytty toimittajan tarjoama valmis sopimus vai neuvoteltu sopimus omista tarpeista? Kuinka seurataan sovitut palvelutasoja? Miten vältetään lukkiutuminen tiettyyn toimittajaan?
- Tietojen hallinta ja omistajuus: Kuka omistaa käytetyt tiedot? Mihin tietoja saa hyödyntää? Kuinka varmistutaan niiden oikeellisuudesta? Kuinka helppo on siirtää tiedot ja siirtyä käyttämään toista palveluntarjoajaa?
- Tietoturvallisuus ja toimintojen jatkuvuus: Kuinka käyttövaltuushallinnasta huolehditaan? Kuinka varmistutaan, että palvelun tarjoaja huolehtii teknisestä tietoturvallisuudesta, varmuuskopioinneista, fyysisestä turvallisuudesta ja muista tietoturvallisuuden osa-alueista?
- Lait, viranomaismääräykset ja yksityisyys: Mitkä lait ja määräykset

Pilvipalvelut osana tilintarkastusta

Tilintarkastusyhteisöjä velvoittavan ISA 402 -standardin mukaan tarkastettavan organisaation kontrollien lisäksi tilintarkastajan on varmistettava yhtiön ulkoistamien merkittävien toimintojen/palveluiden kontrollien toimivuus. Kun tilintarkastaja tarkastaa yhteisöä, joka on ulkoistanut toimintoja palveluorganisaatiolle, tulee käyttäjäyhteisön tilintarkastajan

- a) muodostaa tarvittava käsitys palveluorganisaation tuottamien palvelujen luonteesta ja merkittävydestä sekä niiden vaikutuksesta käyttäjäyhteisön tilintarkastuksen kannalta relevanttiin sisäiseen valvontaan tunnistaakseen olennaisen virheelisyyden riskit ja arvioidakseen niitä; ja
- b) suunnitella ja suorittaa tilintarkastustoimenpiteitä näihin riskeihin vastaamiseksi.

koskevat pilvipalveluna käytettävää palvelua? Kuinka varmistutaan vaatimusten noudattamisesta?

Pilvipalvelua koskevia säädöksiä

Tilintarkastusstandardit, kirjanpitolaki ja eri viranomaistahot kuten Finanssivalvonta (Fiva) asettavat palvelujen ulkoistamista koskevia vaatimuksia, jotka ulottuvat myös pilvipalveluiden hyödyntämiseen. Lähtökohta on, että pilvipalvelujen käyttäminen tai muu ulkoistaminen ei saa haitata riskien hallintaa tai sisäis-

ISAE-raportti avuksi

Osa käytettävistä pilvipalveluista ei varmasti ole tilintarkastuksen kannalta merkittäviä. Yhä useammin kuitenkin törmätään tilanteisiin, jossa pilvipalvelussa käytetään palvelua, joka on tilintarkastuksen kannalta merkittävä.

Jos pilvipalvelua käyttävän yhteisön tilintarkastaja ei pysty muodostamaan tarvittavaa käsitystä käyttäjähäyhteisöstä saatavan tiedon perusteella, tulee hänen muodostaa tämä käsitys suorittamalla yksi tai useampia seuraavista toimenpiteistä:

- a) Tyypin 1 tai 2 ISAE-raportin hankkiminen, jos sellainen on saatavilla;
- b) yhteydenotto käyttäjähäyhteisön kautta palveluorganisaatioon tiettyjen tietojen hankkimiseksi;
- c) vieraileminen palveluorganisaatiossa ja sellaisten toimenpiteiden suo-

rittaminen, joiden avulla saadaan tarvittavat tiedot palveluorganisaatiossa olevista relevanteista kontroleista (ml. testaus); tai

d) toisen tarkastajan käyttäminen suorittamaan toimenpiteitä, joiden avulla saadaan tarvittavat tiedot

Käytännössä monissa tapauksissa tilintarkastajan kannalta helpoin ja käytännöllisin tapa on hyödyntää olemassa olevaa ISAE-raporttia. Siinä tilintarkastusyhteisö suorittaa tarkastuksen standardin mukaisesti ja tuottaa tästä käyttäjähäyhteisön johdolle, tilintarkastajalle ja muille sidosryhmille määrämuotoisen varmennusraportin.

Tilintarkastajien kannattaisikin selkeästi tuoda tarkastuksen kohteille esille, mitä hyötyjä ISAE-raporteista on ja pyytää paljon nykyistä useammin ISAE-raporttia myös keskeisistä pilvipalveluratkaisuista

tä valvontaa. Ulkoistamisesta huolimatta pilvipalveluita käyttävä yritys vastaa lakisäätösten velvoitteidensa täyttämisestä.

Pilvipalvelujen hyödyntämiseen voivat vaikuttaa myös yritysten väliset sopimukselliset vaatimukset, muu kotimainen lainsäädäntö (esimerkiksi henkilötietolaki ja laki yksityisyydensuojasta työelämässä), kansainvälinen lainsäädäntö ja EU-tasoiset määräykset, eri maissa vallitseva paikallinen lainsäädäntö ja toimialakohtaiset vaatimukset kuten korttimaksuja koskeva PCI-DSS.

Useissa tutkimuksissa onkin todettu lainsäädäntöön, viranomaismääräyksiin ja yksityisyyteen liittyvien haasteiden olevan merkittävä este tai ainakin hidaste hyödyntää pilvipalvelujen mukanaan tuomia mahdollisuuksia. □



KTM **Janne Vesa** toimii KPMG Oy:n IT-neuvontapalveluista vastaavana partnerina.

Rahapeli- ongelmien aiheuttamat väärinkäytökset työelämässä

Yrityksen avoin keskustelukulttuuri, riittävä valvonta ja vaarallisten työyhdistelmien välttäminen ehkäisevät kyselytutkimuksen mukaan rahapeliongelmista aiheutuvia väärinkäytöksiä työpaikoilla.

TAPIO JAAKKOLA, SALLA KARJALAINEN

Riskikäyttäytymisen tunnistaminen ja puheeksi ottaminen on osa työpaikan yhteiskuntavastuuta. Talouspäälikkö pelasi firman rahat. Vastaavaan lööppiin jokainen suomalainen on joskus törmännyt iltapäivälehden kannessa. Rahapelaaminen on monelle rentoa vapaa-ajanviettoa siinä missä muukin viihteen kuluttaminen. Ongelmatapauksissa sillä voi kuitenkin olla vaikutuksia työelämään.

Rahapeliongelmiin vaikutuksia ja kohtaamista työelämässä on tutkittu vain vähän. Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry selvitti, minkälaisesta ilmiöstä voisi tarkastusalan ammattilaisten näkökulmasta olla kyse.

Rahapeliongelmat heijastuvat työpaikoille

Rahapeliongelma on noin 110 000 suomalaisella. Valtaosa heistä on tavallisia työssäkäyviä kansalaisia. Ongelmallinen rahapelaaminen vaikuttaa kielteisesti pelaajan ajatuksiin, mielialaan, toimintaan, talouteen ja terveyteen. Kielteiset vaikutukset vaihtelevat lievistä tai satunnaisista haitoista suuriin ja jatkuviin haittoihin. Noin kymmenen prosenttia ongelmasta kärsivistä hakeutuu tuen tai hoidon piiriin.

Rahapeliongelma voi vaikuttaa työntekijän työkykyyn ja -panokseen. Norjalaisen tutkimuksen perusteella rahapeliongelmista voi seurata työpaikalle esimerkiksi poissaoloja, taloudel-

lista epäluotettavuutta, työajan ja -välineiden väärinkäyttöä, työturvavariskettä ja pyyntöjä palkkaennakoista. Työntekijä saattaa myöhästellä sekä olla ai-lahteleva ja keskittymiskyvytön. Peliongelmat voivat myös heijastua työyhteisön ilmapiiriin.

Kansainvälisissä tutkimuksissa on tunnistettu ongelmapelaamisen kehittymiseen liittyviä ammatillisia riskitekijöitä. Riskiryhmiä ovat muun muassa: vuorotyötä tekevät, yli 100 päivää vuodessa työnsä puolesta matkustavat, vaaran elementtejä sisältävät ammatit, rahan kanssa työskentelevät, rahapelejä työympäristössään kohtaavat ja kuljetusalan työntekijät. Riskitekijöitä ongelmapelaamisen kehittymiselle voivat olla myös mahdollisuus pelata työajalla sekä pelaamisen liittyminen työpaikan sosiaaliseen kanssakäymiseen.

Kyselytutkimuksella kartoitettavaa tietoa

EHYT ry teetti Sisäiset tarkastajat ry:n tuella kartoittavan kyselytutkimuksen osana aikuisten rahapelihaittoja ehkäisevää Arpa-projektia. Tavoitteena oli selvittää, ovatko tarkastusalan ammattilaiset havainneet työssään ongelmalliseen rahapelaamiseen liittyviä taloudellisia väärinkäytöstapauksia.

Taloudellisilla väärinkäytöksillä tarkoitetaan varkauksia, kavalluksia tai petoksia, joiden taustalla ongelmallisen rahapelaamisen on tunnistettu vaikuttavan. Tällaisissa tapauksissa →



pelaaja rahoittaa omaa tai läheisensä pelaamista laittomin keinoin, esimerkiksi käyttämällä työnantajan luottokorttia väärin.

Kyselytutkimukseen vastasi 53 tarkastusalan ammattilaista, joista valtaosa on työskennellyt alalla yli viisi vuotta. Noin puolet vastaajista ilmoitti havainneensa rahapelaamiseen liittyviä väärinkäytöksiä suomalaisissa yrityksissä. Otos saattaa olla valikoitunut siten, että tutkimukseen vastasivat etenkin ne, jotka ovat työssään tapauksia todella kohdanneet. Otoksen perusteella ei saada laajalle yleistettävää tietoa, mutta tutkimustuloksia voidaan pitää suuntaa antavina ja jatkotutkimusta viritävinä.

Suuret pelivelat altistavat rikoksille

Rikollisuus ei ole rahapeliiriippuvuuden yleisimpiä oireita. Psykologista diagnoosijärjestelmää (DSM-5) uudistettaessa rahapeliiriippuvuutta mitaavasta testistä jätettiin pois kysymys rikollisuudesta, sillä sen merkitys oli muita kysymyksiä vähäisempi.

Peliriippuvuudesta kärsivät henkilöt syöllistyvät kuitenkin rikollisiin tekoihin melko usein rahoittaessaan pelaamistaan. Esimerkiksi Peliklinikan toimintakatsauksessa Peli poikki -ohjelman asiakkaita 36 % vastasi varastaneensa tai huijanneensa itselleen rahaa perheenjäseneltään tai muilta henkilöiltä rahoittaakseen pelaamisensa. Auttavaan puhelimeen Peluuriin vuosina 2011–2013 soitetuissa puheluissa noin 2-6 % soittajista ilmoitti pelaajan syyllistyneen rikolliseen toimintaan rahoittaakseen pelaamisensa.

Suomessa yleisin rahapelaamiseen liittyvä rikosnimeke on maksupetos. Muita yleisiä nimekkeitä ovat varkaus, pahoinpitely, pikkurikos ja petos. Rikostyyppiltään rikokset ovat pääasiasa omaisuus- ja talousrikoksia. Tyypillisimmin rahapelaamiseen liittyvä rikos tapahtuu verkkoympäristössä esimerkiksi luottokorttien väärinkäytöksinä nettipeleissä. On arvioitava tapauskoh-

taisesti, onko pelaaminen ollut rikoksen syy vai seuraus.

Selkeimmin rikoksen motiivi voidaan nimetä ongelmallisen pelaamisen syyksi pelaajan yrittäessä rahoittaa rikoksella velkojaan tai pelaamistaan. Erityisesti suuret velat ajavat pelaajan rikolliseen toimintaan. Ilmoituksen poliisille tekevät yleensä pelaajan läheiset tai työnantaja.

Taustalla ahneutta useammin ahdinko

Väärinkäytöksen taustalla vaikuttavat pelaajan ahneutta useammin todellinen taloudellinen ahdinko ja paine, väärinkäytöksen teolle otolliset tilannetekijät ja järkeily. Rahapeliiriippuvainen selittää väärinkäytöksen itselleen usein lainana, jonka hän maksaa heti takaisin voitoista. On hyvä muistaa, että nämä rikokset ovat oire rahapeliiriippuvuudesta, jonka kehittyminen on yleensä kestänyt pitkään.

Taustalla ei ole tietoinen rikollinen toiminta vaan yritys päästä eroon taloudellisista ongelmista. EHYT ry:n teettämän kyselytutkimuksen mukaan väärinkäytöstapausten taustalla on tavallisimmin yksittäinen henkilö.

Väärinkäytöksillä vaikutusta myös yrityksen toimintakykyyn

Kyselytutkimuksen mukaan kyse on usein tarkastusalan ammattilaisen uralla havaituista yksittäisistä väärinkäytöstapauksista. Useamman väärinkäytöstapauksen taustalla epäillään olevan rahapelaamisen kuin lopulta virallisesti todetaan.

Aineiston perusteella väärinkäytös tai epäily siitä tulee tavallisimmin ilmi työkavereiden tai työnantajan havainnosta, sisäisessä tarkastuksessa tai ilmiäntökanavan kautta. Valtaosassa yrityksistä toimintakyky ei ole rahapelaamiseen liittyvän väärinkäytöksen vuoksi ollut uhattuna, mutta noin neljäsosassa tapauksista toimintakyky on vaarantunut. Kyseinen riski tulisi aktiivisesti pyrkiä ehkäisemään.

EHYT ry aloitti keväällä 2015 uuden Raha-automaattiyhdistyksen rahoittaman Arpa-projektin, jonka tavoitteena on aikuisten rahapelihaittojen ehkäiseminen. Rahapelihaittoja ehkäistään kehittämällä työelämään sopivia ehkäisevän työn malleja, saamalla rahapelaaminen osaksi ehkäisevän päihdetyön rakenteita, kansalaisviestinnän ja kansalaisjärjestötoiminnan kehittämisen avulla sekä etsimällä uusia kohtaamistapoja.

Väärinkäytöksen tehneelle henkilölle koituu seurauksia teostaan. Tavallisimmin tekijä irtisanotaan. Tekijän työnkuva voi muuttua tai asema työpaikalla olla uhattuna. Muita seurauksia voivat olla muun muassa perintätoimet, rikosilmoitus, tutkintapyyntö tai oikeuslaitoksen määräämä rangaistus.

Väärinkäytös voidaan myös sovitella työpaikan sisäisenä asiana. Yrityksen maineen suojelu tai puuttuva näyttö ovat tavallisimmin syynä tutkintapyyntö tai rikosilmoituksen tekemättä jättämiseen.

Väärinkäytökset selvitettävä eettisin periaattein

– Väärinkäytösten torjuminen kuuluu eettisiin periaatteisiin ja myös niiden selvittämisessä on noudatettava eettisiä periaatteita. Teon motiivin ollessa rahapelaaminen olisi organisaatiossa paitsi selvitettävä sitä kohtaavat riskit ja sen valvontaympäristön kehittäminen varmistamalla samalla kyseisen työntekijän hyvinvointi, Sisäiset tarkastajat ry:n eettisen toimikunnan puheenjohtaja **Kari Storckovius** sanoo.

Hänen mukaansa irtisanominen on helppo ratkaisu organisaation kannalta, mutta mahdollisesta peliriippuvuudesta kärsivä työntekijä pitäisi myös ohjata asianmukaiseen hoitoon.

Haittojen ehkäiseminen työpaikalla

Työpaikalla on melko rajalliset mahdollisuudet tehdä vapaa-ajalla tapahtuvaan rahapelaamiseen liittyvää ehkäisevää työtä. Kuitenkin esimerkiksi avoin keskustelukulttuuri voi toimia väärinkäytöksiä ehkäisevästi.

Rahapeliasiat tulisi ottaa osaksi henkilöstön hyvinvoinnin edistämisen rakenteita. Ongelmallinen rahapelaaminen olisi järkevää ottaa puheeksi työpaikoilla, sillä väärinkäytökset tulevat kyselytutkimuksen mukaan tavallisimmin ilmi työkavereiden tai työnantajan kautta.

Riskikäyttäytymisen tunnistaminen ja puheeksi ottaminen on osa työpaikan yhteiskuntavastuuta. Rahapelaaminen voisi olla kirjattuna esimerkiksi työpaikan päihdeohjelmaan. Tällä hetkellä ongelmapelaamista koskeva strategia on tiettävästi olemassa vain yhdellä työnantajalla Suomessa.

Vähäinen valvonta ja vaaralliset työyhteisöt

Noin puolet kyselytutkimukseen vastanneista näkee, että rahapelaamiseen liittyvät väärinkäytökset olisi voitu ehkäistä yrityksissä olemassa olevien rakenteiden puitteissa tai niitä kehittämällä. Ehkäisyä voidaan tehdä neljän eri kategorian kautta: valvontaa ja riskienhallintaa lisäämällä, haittoja ehkäisevillä rakenteilla esimerkiksi vastuun ja vaarallisten työyhteisöjen estämisessä, esimiehen ja työyhteisön vastuullisuutta lisäämällä sekä

selkeillä ohjeistuksilla ja varhaisen puuttumisen mallien avulla.

Kyselytutkimuksessa kuvatuissa esimerkkitapauksissa korostuvat etenkin vähäinen valvonta ja vaaralliset työyhteisöt erästä tutkimukseen osallistunutta haastateltavaa lainaten: "Kyseessä ovat olleet organisaatiot, joissa taloushallinto on hoidettu pienin henkilöresurssein. Kavalluksen tehneet henkilöt ovat olleet avaintyöntekijöitä, päälliköitä tai järjestelmäosaajia. Heillä on ollut laajat oikeudet järjestelmiin. Lisäksi oikeudet ovat olleet laskujen tallettamiseen järjestelmään, laskujen hyväksymiseen ja oikeus viedä ja hyväksyä itsenäisesti laskuja maksuohjelman kautta pankkiin maksuun. Jossain vaiheessa he ovat alkaneet siirtää tekaistujen laskujen avulla rahaa omaan käyttöönsä. Tämä on saattanut kestää lyhyemmän tai pidemmän aikaa ennen ilmituloa. □

L Ä H T E E T

- Dahlgren (2012): Problematisk spilleatferd i arbeidslivet. Risikofaktorer, mulighetsstrukturer og AKAN modellen. AKAN publikasjon 2/2012.
- Jaakkola & Murto (2013): Peliklinikan toimintakatsaus 2012.
- Kuoppamäki, Kääriäinen, J. & Lind, K. (2013): Examining Gambling-Related Crime Reports in the National Finnish Police Register. Journal of Gambling Studies, 2013 (6).
- Pajula, M. (2014): Peluurin vuosiraportti 2013.
- Warfield, B. (2011): Gambling Motivated Fraud in Australia 2008-2010. Warfield & Associates 2011.



Salla Karjalainen ja projektipäällikkö **Tapio Jaakkola** työskentelevät Arpa-projektin parissa Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry:ssä.

Ulkoistettu sisäinen tarkastus tuo joustavuutta erityistilanteisiin

Ostopalvelunakin hankittavassa tarkastuksessa tulee noudattaa alan ammattistandardeja. Päävastuu tarkastuksesta säilyy organisaatiolla itsellään myös ulkopuolista palveluntarjoajaa käytettäessä.

EILA KOIVU

Jotta sisäinen tarkastus toimintona pystyy vastaamaan sille asetettuihin vaatimuksiin, tulee sen tarkastajien kokonaaisuutena olla päteviä muun muassa seuraavilla alueilla: johtaminen, riskienhallinta, tietotekniikka, insinööritaidot, juridiikka, verotus, ympäristöasiat, kirjanpito, taloushallinto, väärinkäytösten torjunta, tunnistaminen ja tutkiminen. Jokaisen sisäisen tarkastajan ei tarvitse olla pätevä kaikilla mainituilla osa-alueilla.

Ulkoistettukin tarkastus standardien mukaisesti

Vaadittujen osaamisresurssien pitäminen pysyvästi organisaation palkkialistoilla saattaa tulla kalliiksi, min-

kä vuoksi ostopalvelujen hankinta voi-kin olla hyvä ratkaisu erityistilanteissa. Keskeistä on, että sisäinen tarkastus toteutetaan alan kansainvälisten ammattistandardien mukaan. Sisäiset tarkastajat ry on suomentanut käytännön ohjeen 1210.A1-1 ulkoistusten helpottamiseksi.

Ulkopuolinen palveluntarjoaja on organisaatiosta riippumaton henkilö tai yhtiö, jolla on erityistietämystä, -taitoa ja -kokemusta halutulta alueelta. Käytettävä ulkopuolinen asiantuntija voi olla esimerkiksi sisäisen tarkastuksen konsultti, ympäristöasiantuntija, kirjanpitäjä, juristi, aktuaari, insinööri, väärinkäytöstutkija, tilastotieteilijä, IT-asiantuntija sekä turvallisuusasiantuntija.

→

KUVA: Mvphotostock



Ulkoisten ostopalveluiden käyttömuotoja ovat:

- Täydellinen ulkoistus: kaikki sisäisen tarkastuksen palvelut hankitaan ulkopuolelta.
- Osittainen ulkoistus: osa sisäisen tarkastuksen työstä teetetään ulkopuolisilla.
- Sisäisen tarkastuksen ja palveluntuottajan yhteistyönä toteutettavat toimeksiannot: sisäisen tarkastuksen toimeksiannot toteutetaan organisaation omien sisäisten tarkastajien ja ulkopuolisen palveluntuottajan edustajien muodostamien tiimien voimin.
- Yksittäisen tarkastustoimeksiannon teettäminen ulkopuolisella.

Kaikissa tapauksissa ulkopuolista palveluntuottajaa käyttävällä organisaatiolla itsellään säilyy päävastuu sisäisestä tarkastuksesta. Silloinkin, kun sisäisen tarkastuksen toiminto hoidetaan kokonaan ulkopuolisin voimin, on organisaatiossa oltava nimetty vastuuhenkilö, joka hallinnoi ja valvoo ulkopuolisten palveluiden käyttöä. Sisäisen tarkastuksen ammattistandardi 2070 antaa tietoa vastuunjaosta ulkopuolisen palveluntuottajan ja organisaation johdon kesken.

Vahvistusta resursseihin tai erityisosaamiseen

Useimmiten ulkopuolista asiantuntija-apua käytetään omien resurssien lisänä tai tarkastuksissa, joissa tarvitaan erityistä osaamista

- tietotekniikasta, verotuksesta ja juridiikasta
- omaisuuden, investointien ja rahoitusinstrumenttien arvonmäärittämisestä
- mineraali- ja öljyesiintymien määrän tai fyysisen kunnan määrittämisestä
- väärinkäytös- ja turvallisuustutkimuksesta
- juridisten ja teknisten vaatimusten sekä viranomaismääräysten tulkinnaasta
- sisäisen tarkastuksen laadunkehittämisohjelman arvioinnista
- fuusioista ja yritysostoista.

Sisäisen tarkastuksen hankintaa koskeva tarjouspyyntö

- a) Hankinnan kohde: mitä ulkopuolisella palveluntuottajalla on tarkoitus teettää?
- b) Palveluntuottajan ja sen palveluun osoittaman henkilöstön kelpoisuus.
- c) Palvelusta maksettava hinta: kokonaishinta, tunti hinnat; kustannusten korvaaminen (esim. matkat ja hallintokustannukset).

Tarjouspyyntöön on hyvä liittää sopimusluonnos, jossa soveltuvin osin otetaan huomioon lisäksi ainakin seuraavat asiat, jotka kirjataan lopulliseen toimeksiantokirjeeseen tai sopimukseen:

- d) Toimeksiantoon nimetyt asiantuntijat ja velvollisuus järjestää tilalle osaamiseltaan vastaavan tasoiset resurssit.
- e) Velvollisuus toteuttaa toimeksiannot IIA:n kansainvälisten ammattistandardien mukaisesti.
- f) Raportointitapa (havainnot, perussyt, seuraukset, suositukset, arviointiaisteikot, yleisarvion antaminen jne.). On myös aihetta sopia siitä, millä kielellä palveluntuottaja raportoi.
- g) Toimeksiantajan ja palveluntuottajan roolit työn suorittamisessa.
- h) Palveluntuottajan edustajien oikeudet tiedon saantiin, kulkuoikeudet jne. ja toimeksiantajan velvollisuudet avustaa tiedon saannissa.
- i) Tarkastuksen laadunvalvontamenettelyt.
- j) Työpapereiden hallinta ja niiden omistajuus.
- k) Työn tekemisen paikka ja työvälineet.
- l) Tietoturvamennettelyt ml. palveluntuottajan henkilöstöltä mahdollisesti edellytetty suostumus turvallisuusselvitysten tekemiseen.
- m) Salassapitovelvollisuus ja sitä koskevat rajoitukset. Julkisella sektorilla on otettava huomioon laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (21.5.1999/621).
- n) Palkkion laskutuksessa noudatettavat menettelyt.
- o) Reklamaatiot, sanktiot esim. työn viivästyttämisestä tai laadullisista puutteista.

Pienet organisaatiot, joiden ei välttämättä ole mahdollista palkata omia sisäisiä tarkastajia, saattavat hankkia sisäisen tarkastuksen palvelut kokonaan ulkopuolelta. Myös organisaation ulkomailla olevissa toimipisteissä tehtävät tarkastukset voidaan teettää paikallisilla sisäisen tarkastuksen palveluntuottajilla. Avuksi voidaan hankkia myös oman organisaation asiantuntijoita kotimaassa ja ulkomailla.

Muista kilpailutus
Sisäisen tarkastuksen palveluiden hankinta on syytä kilpailuttaa. Valtion ja kuntien viranomaisten sekä muiden hankintayksiköiden on kilpailutettava hankintansa julkisista hankinnoista annetun lain (30.3.2007/348) mukaisesti. Sisäisen tarkastuksen johtajan tai muun sisäistä tarkastusta hyvin tuntevan henkilön on tarpeellista osallistua ulkoa ostettavan palvelun hankin-

Lisäopastusta ostopalvelujen hankintaan

- Lisätietoja www.theiia.fi :
- ammattistandardit 1210 – Ammattitaito ja sen tulkinta soveltamisstandardi 1210. A1 ja käytännön ohje 1210. A1-1
 - standardi 2070 – Ulkopuolinen palveluntuottaja ja organisatorinen vastuu sisäisestä tarkastuksesta sekä
 - Englanninkielinen IIA:n kannanotto vuodelta 2009: IIA Position Paper: The Role of Internal Auditing in Resourcing the Internal Audit Activity.

taan, jotta varmistetaan organisaation tarpeita parhaiten vastaavan palvelun toteutuminen.

Lopullisen hankintapäätöksen tekee yleensä sama taho, joka nimittää sisäisen tarkastuksen johtajan. Useimmiten se on organisaation hallitus tai vastaava elin. Puitesopimuksen perusteella tehtävien yksittäisten toimeksiantojen hankinta voidaan delegoida sisäisen tarkastuksen johtajan päätettäväksi.

Tarjouspyynnössä ja tarjousten arvioinnissa on syytä kiinnittää huomiota viereisessä laatikossa mainittuihin seikkoihin.

Palveluntarjoajan oltava pätevä ja riippumaton

Ulkopuolisen palveluntarjoajan tiedot, taidot ja muu pätevyys suorittaa toimeksianto tulee selvittää ennen sopimuksen laadintaa hänen kanssaan. Samoin ulkopuolisen palveluntarjoajan riippumattomuus ja objektiivisuus organisaatioon ja sisäiseen tarkastukseen nähden tulee arvioida.

Ulkopuolisella palveluntarjoajalla ei siis saa olla taloudellisia, organisatorisia tai henkilökohtaisia riippuvuuksia, jotka estävät häntä antamasua ja mielipidettä toimeksiantoa suorittaessaan tai siitä raportoidessaan. Sisäisen tarkastusjohtajan tulee siis ottaa huomioon

- taloudelliset edut, joita palveluntarjoajalla voi olla valvottavanaan organisaatiossa
- henkilökohtainen tai ammatillinen yhteys, joka tarjoajalla voi olla hallitukseen, johtoon tai organisaation muihin tahoihin
- tarjoajan mahdolliset aiemmat yhteydet organisaatioon tai tarkasteltaviin toimintoihin
- niiden mahdollisten muiden palvelujen laajuus, joita tarjoaja tuottaa organisaatiolle
- korvaukset ja tarjoajan saamat mahdolliset muut edut.

Mikäli kaikkia näitä ei voida välttää, on sisäisen tarkastuksen johtajan syytä kirjauttaa valintadokumentaatioon syyt poikkeukselliseen hankintaan tältä tietyltä tarjoajalta.

Tilintarkastaja palveluntarjoajana

Sisäisen tarkastuksen johtajan tulee varmistaa, että suoritettava työ ei heikennä tilintarkastajan riippumattomuutta, mikäli ulkopuolinen palveluntarjoaja on samalla myös organisaation tilintarkastaja ja toimeksianto on luonteeltaan laajennettua tilintarkastuspalvelua.

Tilintarkastajat voivat tuottaa organisaatiolle muitakin palveluja kuten veroneuvontaa ja konsultointia. Riippumattomuutta tulee joka tapauksessa

arvioida suhteessa kaikkiin niihin palveluihin, joita tilintarkastajat tuottavat organisaatiolle.

Huomiota myös laadunvalvonnan vaatimuksiin

Sisäisen tarkastuksen johtajan tulee täsmentää ja varmistaa, että työssä noudatetaan sisäisen tarkastuksen ammattistandardeja ja sisäisen tarkastuksen yksikön omia ohjeita, kun ulkopuolinen palveluntarjoaja suorittaa sisäisen tarkastuksen tehtäviä. Arvioinnissa tulee tutkia myös, onko saatu tieto riittävää tehtyjen johtopäätösten kannalta ja merkittävien poikkeamien ja epätavallisten asioiden käsittelemiseksi.

Raportoidakseen toimeksiannosta sisäisen tarkastuksen johtajan on asianmukaisesti mainittava ulkopuolisen palveluntarjoajan käytöstä. Ulkopuoliselle palveluntarjoajalle tulee kertoa ja hänen kanssaan sopia etukäteen tällaisen maininnan sisällyttämisestä raporttiin.

Jatkuvassa laadunvalvonnassa sekä sisäisissä ja ulkoisissa arvioinneissa tutkitaan myös työpapereiden laatua ja organisoitua (työpapereiden on mm. oltava niin riittävät ja selkeät, että toinen saman tasoinen ammattihenkilö päätyy raportin mukaisiin johtopäätöksiin). Myös tästä syystä on varmistettava, että palveluntuottajan työpaperit ovat toimeksiantajan käytettävissä.

Toimeksiantajan on myös valvottava, että ulkoa ostettu palvelu vastaa sopimusta. Puutteista on reklamoitava viivytyksettä. Palvelun laatua arvioitaessa pyydetään myös tarkastuskohteen edustajilta palautetta. □



Arvoketjun kasvaneet riskit muuttavat sisäisen tarkastuksen painopisteitä haastaen toimimaan koko arvoketjun tasolla. Kokonaisvaltaisempi tarkastelu voi tuoda uusia näkökulmia päätöksenteon ja johtamisen tueksi ja näin kasvattaa yrityksen omistaja-arvoa.

TAPIO HUHANANTTI, ASKO SAVOLAINEN

Haasteena pidentyneet toimitus- ja arvoketjut

Yritysten ja julkisen sektorin toimijoiden toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset ja etenkin pidentyneet toimitus- ja arvoketjut ovat saaneet aikaan sen, että organisaatioiden on reagoitava entistä nopeammin uusiin tilanteisiin.

Lisäksi sääntelyn kiristyminen nostaa hallinto-, riski- ja vaatimustenmuutoksia (GRC) kehittämisen korkealle prioriteettitasolle johdon agendalla. Tämä vaatii organisaatioilta ja niiden johdolta sekä asiantuntijoilta (ml. tarkastustoiminta) uudenlaista

lähestymistä riskien ja mahdollisuuksien kartoittamiseen.

Taloudellinen raportointi riskienhallinnan tukena

Yritystoiminnan näkökulmasta yrityksen hallituksen vastuulla olevan sisäisen valvonnan tavoitteena on kohdella varmistaa toiminnan tehokkuus ja tuloksellisuus, informaation luotettavuus sekä säännösten ja ohjeiden noudattaminen. Näin tulkiten sisäinen valvonta ja sen tuottama informaatio on osa päivittäistä päätöksentekoa, johtamista ja yhtiön hallinnointia. →

KUVA: Mvphotostock

Lisäksi sisäisen tarkastuksen tehtäväksi voidaan katsoa liiketoiminnan ja taloudellisen raportoinnin tulokulmien sekä prosessien tarkastus. Ongelmana on usein se, miten asettaa sisäisen tarkastuksen tehtävät tärkeysjärjestykseen huomioiden organisaation strategia, kriittiset menestystekijät ja yhteisön arvoketjussa olevat yrityskumppanit.

Yksi hyvä lähtökohta on lähestyä asiaa organisaation (tässä ensisijaisesti yrityksen) taloudellisen informaation näkökulmasta: mitä tuloslaskelma, tase ja toiminnan rahavirta voivat kertoa sisäiselle tarkastukselle yrityksen riskeistä ja mahdollisuuksista? On syytä myös miettiä, voisiko tarkastus näissä asioissa konsultoida johtoa jollain tavalla riippumattomuuden vaarantumatta.

Tavoitteena omistaja-arvon kasvattaminen

Osakeyhtiön toiminnan tarkoituksena on osakeyhtiölain mukaan tuottaa voittoa osakkeenomistajille. Omistaja-arvon kasvattamisen tulisivikin olla yritysten toimivan johdon, hallitusten, sisäisen tarkastuksen ja myös osakkeenomistajien tavoite- ja toivelistan kärkipäässä. Omistaja-arvoon vaikuttaa suuressa mittakaavassa neljä tekijää: kasvu, kannattavuus sekä liiketoi-

mintaan tarvittavan pääoman kustannus ja määrä.

Mitä konsteja ja keinoja omistaja-arvon kasvattamiseen sitten on? Tyypillinen ja kliseinen vastaus on kannattava kasvu, mutta miten yritysten johto ja hallitukset voivat käytännössä vaikuttaa esimerkiksi sitoutuneen pääoman määrään, kustannukseen ja näihin liittyviin riskeihin ja mahdollisuuksiin?

Sitoutuneen pääoman määrä koostuu paitsi materiaalisista ja immateriaalisista tuotantotehtävistä myös lyhytvaikutteisemmista eristä kuten myyntisaamisista ja ostovelosta. Yrityksen arvoketjulla eli tavarantoimittajilla ja asiakkailta on luonnollisesti suuri vaikutus kassavirtoihin ja tätä kautta myös omistaja-arvoon.

Liikevaihto tulee asiakkailta ja sen tuottamiseen tarvittavat aineet, tarvikkeet ja tavarat taas toimittajilta. Asiakkailta tuleva liikevaihto ja toimittajille suoritettavat ostot ovat usein kaksi suurinta erää yritysten tuloslaskelmissa.

Arvoketjun finanssinäkökulma

Tarkastelemalla arvoketjun rahavirtaa (rahoitus-, vakuutus- ja riskienhallinnan asiat) yrityksen johto voi identifoida ratkaisuja, joista hyötyvät ketjun kaikki osapuolet. Hyviä esimerkkejä tällaisista ovat toimittajarahaus

ja erilaiset luottovakuutukset. Samalla voidaan kasvattaa yrityksen omistaja-arvoa monella tapaa: lisäämällä myyntiä, vähentämällä sitoutuneen pääoman määrää ja kustannusta sekä alentamalla toimitusketjun riskejä.

Arvoketjussa on myös kaksi muuta ”virtaa”, joiden riskejä ja mahdollisuuksia kannattaa analysoida (ks. kuva 1. kolmesta eri virrasta). Jokaisella virralla on omat erityispiirteensä, jotka on syytä huomioida hyvien hallintomenettelyiden, riskienhallinnan ja erilaisten vaatimusten valossa.

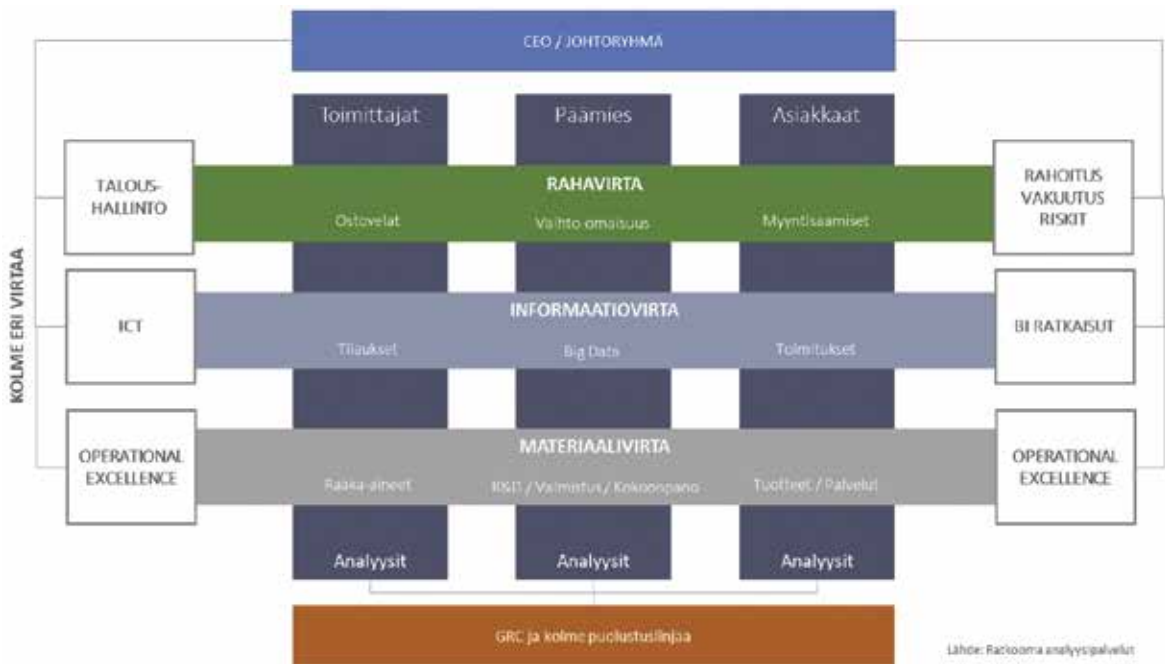
Tällainen analyysi voi auttaa sisäistä tarkastusta löytämään uusia menetelmiä asioiden toimivuuden varmistamiseksi sekä yrityksen taloudellisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Koko arvoketjun kattava lähestymistapa sekä riskien ja kontrollien eteenpäin kommunikointi antavat sisäiselle tarkastukselle mahdollisuuden tuoda lisäarvoa (value added) yrityksen päätöksentekoon ja johtamiseen.

Käyttöpääoma-analyysi riskien ja mahdollisuuksien arviointiin

Taseessa yritystoimintaa tarkastellaan kahdesta eri näkökulmasta – yrityksen omaisuuserät ovat taseen toisella puolella ja se, miten omaisuuserät on rahoitettu toisella puolella. Yksi hyvä tapa kartoittaa taseeseen liittyviä riskejä ja mahdollisuuksia on käyttöpääoma-analyysi. Analyysi tehdään yleensä tärkeimpien käyttöpääomaerien kannalta (myyntisaamiset, vaihto-omaisuus, ostovelat ja ennakot asiakkailta sekä se miten nämä erät on rahoitettu).

Muutokset käyttöpääomassa selittävät merkittävässä määrin yritysten kassavirtojen vuosittaisia muutoksia. Toimialan luonne toki määrittää käyttöpääomaerien peruslainalaisuudet, mutta johdolla on paljon keinoja käyttöpääoman tehokkuuden parantamiseksi.

Prosesseja ja varastonhallintaa on mahdollista tehostaa, mutta toimitusketjun eri osapuolten kautta voidaan myös vaikuttaa ostovelkojen ja myyn-



KUVA 1. Arvoketjun erilaiset virrat

tisaamisten määrään. Lisäksi sisäisen tarkastuksen näkökulmaa voidaan hyödyntää käyttöpääomaerien taustalla olevien yrityskumppaneiden vastapuoliriskien analysoimisessa. Vastapuolien taloustilanteen tunteminen ja seuraaminen auttaa ikävien yllätysten ennakoimisessa ja välttämisessä.

Kohti optimaalista pääomarakennetta

Alentamalla tai optimoimalla käyttöpääoman määrää voidaan useimmiten vähentää liiketoimintaan sitoutuneen pääoman määrää ja siten vaikuttaa suoraan omistaja-arvoon. Mikäli muut parametrit pysyvät ennallaan, nostaa alhaisempi käyttöpääoman määrä yrityksen sijoitetun pääoman tuottoa (ROIC).

Näiden muutosten vaikutus omistaja-arvoon vaihtelee toimialoittain. Mitä enemmän käyttöpääomaa sitova ja heikommin kannattava liiketoiminta sitä suurempi arvovaikutus on käyttöpääoman muutoksilla.

Taseen velkapuoli kertoo, miten yritystoiminta on rahoitettu. Optimaali-

nen pääomarakenne on sellainen, jolla yrityksen pääoman tuottovaatimus (weighted average cost of capital, WACC) minimoituu. Velatonta yhtiötä pidetään monesti tavoiteltavana asiana, mutta kohtuullinen velkamäärä alentaa yhtiön pääoman kustannusta.

Toisaalta liian suuri velkamäärä ajaa yrityksen helposti vaikeuksiin taloustilanteiden vaihdellessa. Pääomarakenteeseen vaikuttavat käytännössä myös muut kuin korolliset velkaerät ja käyttöpääomaeriin vaikuttamalla yrityksen johto voi useimmiten alentaa WACC:ia. Mikäli liiketoimintaan sitoutuu aiempaa vähemmän pääomaa tehostuneen käyttöpääoman käytön vuoksi, voidaan esimerkiksi kustannukseltaan kalliin oman pääoman määrää vähentää jakamalla osakkeenomistajille enemmän osinkoja.

Sisäisellä tarkastuksella tuetaan omistaja-arvon kasvattamista

Arvoketjun riskit ovat kasvaneet globalisaation ja aiempaa laajempien ketjujen myötä. Tämä muuttaa sisäisen tar-

kastuksen painopisteitä ja haastaa toimimaan koko arvoketjun tasolla.

Ketjujen riskienhallinta vaikuttaa myös yrityksen omistaja-arvoon. Mitä paremmassa taloudellisessa tilanteessa yrityksen arvoketjun eri osapuolet ovat sitä epätodennäköisempiä ovat esimerkiksi nopeiden taloussuhdanteiden muutosten aiheuttamat toimintahäiriöt.

Yhdistämällä ”kolmen virran” ja ”kolmen puolustuslinjan” logiikan uudella tavalla voi sisäinen tarkastus tuoda yrityksen arvoketjun osapuolille (toimittaja – päämies – asiakas) uutta informaatiota ja siten tukea organisaation mahdollisuuksia saavuttaa sille asetetut tavoitteet. Samalla sisäinen tarkastus voi entistä paremmin myös tukea johtoa ja hallituksia edellä esitetyin keinoin yrityksen omistaja-arvon kasvattamisessa. □

Asko Savolainen on Ratkooma Oy:n toimitusjohtaja ja **Tapio Huhananntti** vastaa yhtiön analyysipalveluista ja niiden kehittämisestä.



Osakeyhtiön hallituksen ja johdon vastuu

→ Kirjoittajien mukaan tämä kirja on kirjoitettu ihmisille, jotka eivät halua tietoisesti hölmöillä. Hölmöilyllä he tarkoittavat yritysjohdossa tapahtuvaa toimintaa, joka rikkoo voimassa olevia normeja ja voi johtaa rikosoikeudelliseen vastuuseen. Useimmat meistä pyrkivät johtavassa asemassa ylläpitämään luottamusta sidosryhmiin, välttämään rikosoikeudellista prosessia ja siksi hyötyvät tämän kirjan lukemisesta.

Kirjaa voi lämpimästi suositella kaikille hallitusvastuussa oleville tai sellaista kaavaileville. Myös johtamiskoulutuksen tai liiketalouden opiskelijoille tämä voisi olla sopivan tiivis ja relevantti tietopaketti. Johtoasemaan kuuluu valtaa, mutta myös velvoite toimia huolellisesti eri osapuolet huomioiden ja vastuu mahdollisista virheistä. Johdon valta käsitellään tehtävien määrittelyn kautta ja vastuu tässä tarkoittaa lähinnä rikosoikeudellista vastuuta lakien rikkomisesta tai vahingon aiheuttamisesta keskeisille sidosryhmille. Yksi kirjan hyvistä ohjeista on, että johto ei voi vedota tietämättömyyteen, vaan voimassa oleva Osaakeyhtiölaki ja yrityksen yhtiöjärjestys on tunnettava. Hyvä vinkki on myös hallituksen puheenjohtajan kannalta ottaa sihteeriksi lakiasiantuntija.

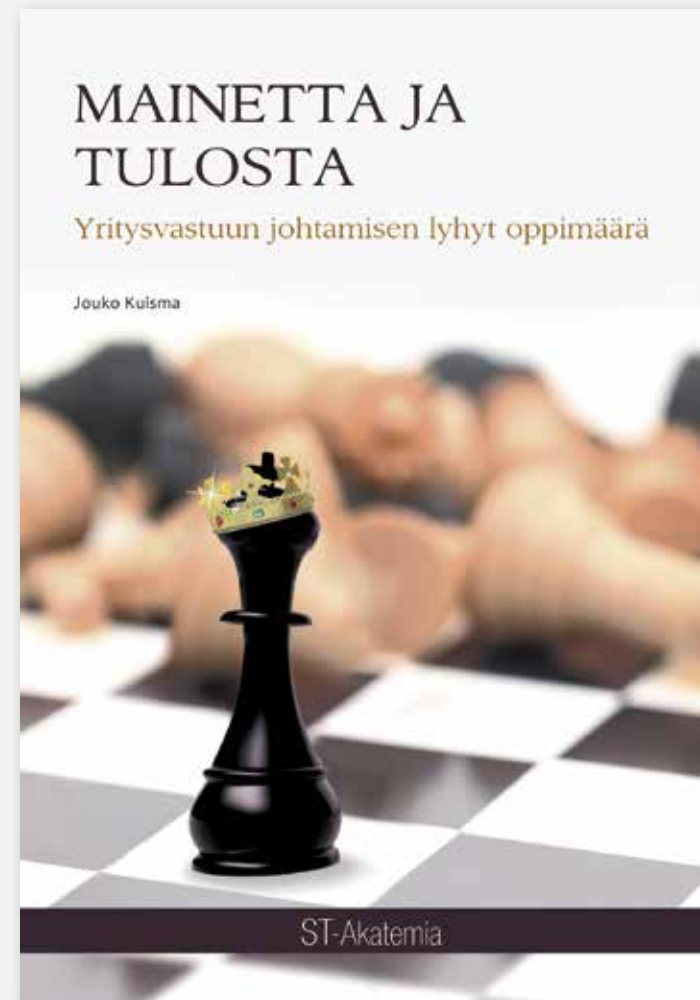
Keskeisiä teemoja kirjassa ovat paitsi osakeyhtiön hallituksen ja johdon tehtävien ja vastuiden määrittely myös huolellisuuden, huolimattomuuden ja tahallisuuden käsittely rikosoikeudellisen vastuun yhteydessä. Nykyaikaan kuuluu, että hal-

lituksen ja toimitusjohtajan on pystyttävä todistamaan olleensa huolellinen tehdessään merkittäviä päätöksiä ja valvoessaan yrityksen toimintaa. Siksi merkittäviin päätöksiin liittyvät vaihtoehdot ja niihin liittyvä informaatio sekä päätöksen teon perustelut on syytä dokumentoida. Tärkeätä on huomata, että osaamattomuus, passiivisuus tai päätöksentekokyvyttömyys silloin, kun hallituksen jäsenen on syytä huomata johdon toimivan epäammattimaisesti tai luottamusta vaarantavalla tavalla, ei poista vastuuta.

Kirjassa annetaan hyvin perusteellisia ja kattavia ohjeita siitä, miten hallituksen jäsen voi toimia oikein ja suojautua rikosoikeudelliselta vastuulta. Myös törkeät tapaukset, joissa on kyse tahallisuudesta, saavat ansaitsemansa huomion. Velallisen epärehellisyys konkurssitilanteissa ja sidosryhmien tasapuolisuuden loukkaaminen hyödyn tavoittelu mielessä ovat valitettavasti osa liike-elämän isoa kuvaa.

Kirjan on jännevasti kirjoitettu ja siitä heijastuu jatkuvasti kirjoittajien syvä aiheen tuntemus. Käsittely keskittyy olennaiseen ja etenee sujuvasti asiasta toiseen. Keskeinen juoni kiteytyy siihen, että hallituksen jäsenenä joko toimit oikein ja tunnet vastuusi tai joudut vaikeuksiin, jotta kirjan loppuosassa käsitellään.

Kirjoittajat Antti Hannula, Matti Kari ja Tia Mäki
Sarja Praktika-sarja
Kustantaja Talentum, 2014



Mainetta ja tulosta – yritys vastuun johtamisen lyhyt oppimäärä

→ Myös tässä kirjassa jatketaan vastuu-teemasta, vaikka monessa suhteessa hyvin erilaisesta kirjasta onkin kyse. Samaa edellisen kanssa on käsitteilyn pragmaattisuus, kirjoittamisen napaka eteneminen ja tekstissä välittyvä syvä asiantuntemus aiheesta. Käsittely tässä on kuitenkin liikkeenjohdollinen, terävänä kärkenä yrityksen liiketoiminnan ja sen kannattavuuden kehittäminen.

Vastuu ei ole ensi sijassa rikosoikeudellista vaan laajaa yhteiskunnallista ja ympäristövastuuta, joita järkevä liikkeenjohto tänä päivänä pyrkii huomioimaan liiketoimintastrategian osana. Yritysjohto

ei edistä yritys vastuuta ideologisista syistä vaan kustannussäästöjä, lisämyyntiä ja riskinhallintaa edistääkseen.

Kirjoittajan pitkä käytännön oppimäärä yritys vastuun johtamisjärjestelmän kehittämisessä on Keskosta, jossa hän kehitti lähes tyhjästä aloittaen organisaatiokohtaisia ratkaisuja, jotka pystyttiin myöhemmin liittämään myös yleisempiin vastuullisuusviitekehyksiin. Yritys vastuujärjestelmien kehittämisessä hän on myöhemmin auttanut monia muita suomalaisia suuryrityksiä. Laajat liike-elämän vaikuttajakontaktit ja eletyt kokemukset näkyvät kirjassa mainioiden haastatteluina ja esimerkkeinä.

Tällaista teemaa käsittelevässä kirjassa voi odottaa kansainvälisten yritys vastuujärjestelmien ja -viitekehysten käsittelyä. Kirja käsittelee tämän kehittyvän ken-

tän laidasta laitaan ja kattavasti. Käsittely jäsentyy mukavasti eri tasoiksi, jossa tunnistetaan yritys vastuun kehittyvät normit ja toimijat Suomessa, EU:ssa ja globaalisti. Tärkein viitekehys, jota kirjassakin eniten käsitellään, on GRI (Global Reporting Initiative). Myös sidosryhmäajattelu on keskiössä, mutta eksplisiittisillä eettisillä perusteluilla lukijaa ei vaivata.

Käytännön ohjeita etsivälle kirjasta löytyy luku, jossa käsitellään organisaatiokohtaisen yritys vastuun johtamismallin luomista askel kerrallaan. Näitä askeleita seuraten voisi ajatella kenen tahansa onnistuvan yritys kohtaisen johtamismallin luomisessa, vaikka sitten hieman konsulttiapua hyödyntäen. Kirjoittaja myös tunnistaa yritys vastuuraportoinnin toistaiseksi ratkaisemattoman pulman, vapaaehtoisuuden ja varmentamattomuuden sekä EU-säätelyprosessin tämän hetkisen tilanteen.

Vaikka päällimmäiseksi jäikin innostava lukuelämys, pisti hieman silmään muutama erikoinen valinta. Yksikin englanninkieliseksi jäänyt haastattelu kirjassa tekee siitä sekakielisen, mitä yleensä vältetään. Jotkin pääluvuista ovat erittäin lyhyitä. Yritys vastuun tavoitteita käsittelevä luku 5 on vain kaksisivuinen. Voisin kuvitella, että tavoitteenmäärittely on aihe, josta yritys vastuun monitavoitteisuus ja yllätyksellisyyskin huomioiden kirjoittajalla olisi paljon enemmän sanottavaa. Ja luku 9, 'uuden vuoden lupauksia', on kenties hauska, mutta sen merkitys jää asiantuntijoille kirjoitetussa tietokirjassa epäselväksi.

Kirjoittaja Jouko Kuisma
Sarja ST-Akatemia
Kustantaja ST-Akatemia Oy, 2015

Professori, KTT
Jukka Pellinen
Jyväskylän yliopiston kauppa-
korkeakoulusta
esittelee
ajankohtaisia
laskentatoimen ja
taloushallinnon
kirjauutuuksia.



Mukautetut tilintarkastuskertomukset

Tilintarkastuskertomuksessa lausunnon mukautukset koskevat monia asioita. Usein näihin eriin liittyy johdon tekemiä arvioita. Mukautukset ovat tilintarkastajan harkintaan perustuva ratkaisu seikan vaikutuksesta.

RIITTA YLIPIHA

Tilintarkastuslaissa ja tilintarkastusstandardeissa käsitellään tilintarkastuskertomuksia. Tilintarkastuslaissa ei ole käsitetty mukautettu tilintarkastuskertomus. Mukautetulla tilintarkastuskertomuksella käsitetään sellaista tilintarkastuskertomusta, joka ei ole vakiomuotoinen.

Vakimuotoisesta poikkeavia tilintarkastuskertomuksia

Tilintarkastaja voi antaa tilintarkastuskertomuksen, jossa lausuntokappale ei ole vakiomuotoinen. Tällöin annettavan lausunnon vaihtoehdot ovat ehdollinen lausunto, kielteinen lausunto tai lausunnon antamatta jättäminen. Tilintarkastaja voi myös antaa tilintarkastuskertomuksessa lisätietoja tai tilintarkastuskertomukseen voi sisältyä huomautus.

Tilintarkastajan on tärkeää ymmärtää tilintarkastuskertomuksen mukautuksen logiikka eli käytännössä se, milloin ja missä paikassa tilintarkastuskertomusta tietty asia on esitettävä. Tilintarkastaja ei voi täydentää tilinpäätöstä omilla havainnoillaan tilintarkastuskertomuksessa, vaan hänen on lausuttava tilinpäätöksen antamista tiedois-

ta sellaisena kuin ne tilinpäätöksessä hänelle esitetään.

Jos tilintarkastaja antaa ehdollisen tai kielteisen lausunnon, tähän johtaneet syyt tulee perustella selkeästi. Perustelut esitetään ennen lausuntokappaletta omassa kappaleessaan.

Mukautetun lausunnon syitä tilintarkastuskertomuksissa

Tilintarkastuskertomuksessa tilintarkastajan mukautettu lausunto liittyy usein tase-erien arvostamiseen. Toimiva johto voi joutua tekemään erilaisia arvioita tase-erien arvoista. Tilintarkastajalta vaaditaan ammatillista harkintaa sekä ammatillista skeptisyyttä hänen arvioidessaan johdon tekemiä arvioita.

Ammatillista harkintaa ja skeptisyyttä tarvitaan tarkasteltaessa johdon arvioita etenkin toiminnan jatkuvuuteen liittyvästä epävarmuudesta, saamisten arvon oikeellisuudesta tilinpäätöksissä ja vaihto-omaisuuden määrään liittyvästä epävarmuudesta samoin kuin sijoitusten arvoista emoyrityksen tilinpäätöksessä sekä konserniti-linpäätöksen laatimatta jättämisestä.

Toiminnan jatkuvuus

Ammatillista harkintaa ja ammatillista skeptisyyttä tarvitaan silloin, kun yh-

tiön toiminnan jatkuvuuteen liittyy epävarmuutta. Yhtiön ilmoittamat varat tilinpäätöksessä saattavat olla pienemmät kuin velat. Yhtiö on voinut saada rahoitusta omistajilta pääomailainan muodossa. Asia on oman pääoman osalta muodollisesti kunnossa, mikäli pääomailaina kattaa yhtiön negatiivisen oman pääoman.

Negatiivinen oma pääoma tulee rekisteröidä kaupparekisteriin, mikäli laina ei riitä kattamaan yhtiön oman pääoman negatiivisuutta vaan oma pääoma jää edelleenkin negatiiviseksi. Tällaisissa tilanteissa yhtiö saattaa olla riippuvainen omistajilta saatavasta rahoituksesta. Edellä esitetyt seikat viittaavat sellaiseen olennaiseen epävarmuuteen, joka saattaa antaa merkittävää aihetta epäillä yhtiön kykyä jatkaa toimintaansa.

Toiminnan jatkuvuuden arviointi standardin mukaisesti

Tilintarkastajaa ohjeistetaan toiminnan jatkuvuutta koskevassa tilintarkastusstandardissa 570 niistä tilintarkastustoimenpiteistä, joita hänen odotetaan toteuttavan eri tilanteissa. Yhtiön toimivan johdon tulee arvioida yhtiön kykyä jatkaa toimintaansa seuraa-

van 12 kuukauden ajan. Tilintarkastajan täytyy arvioida tätä toimivan johdon tekemää arviota. Hän joutuu myös arvioimaan tilinpäätöksessä esitettyjen tietojen riittävyttä tästä olennaisesta epävarmuudesta.

Tilintarkastajan raportointivaihtoehdot vaihtelevat riippuen siitä, miten olennainen epävarmuus ilmenee tilinpäätöksen liitetiedoista. Mikäli olennainen epävarmuus on esitetty riittäväällä tavalla tilinpäätöksen liitetiedoissa, tilintarkastaja voi antaa tietyn seikan painottamista koskevan lisätiedon. Mikäli tilintarkastaja toteaa, että olennaisesta epävarmuudesta ei ole esitetty riittävästi tietoja tilinpäätöksen liitetiedoissa, hän mukauttaa lausuntonsa joko ehdolliseksi tai kielteiseksi lausunnoksi riippuen siitä, kumpi näistä vaihtoehtoista on perustellumpi.

Saamiset tilinpäätöksessä

Tilintarkastajalla on useita seikkoja mietittävänäään tarkastaessaan saamisen arvoa tilinpäätöksessä. Hänen tulee aina kiinnittää huomiota tilinpäätöksessä esitettyjen saamisen arvoon, mutta erityisesti silloin, jos saamiset ovat liiketoimintaa harjoittamattomilta yhtiöiltä, varattomiksi todetuilta tai konkurssissa olevilta yhtiöiltä. Saamisen arvon oikeellisuus saattaa olla tällöin merkittävä tilinpäätökseen vaikuttava asia.

Kirjanpitolain mukaan saamiset merkitään taseeseen nimellisarvoon, kuitenkin enintään todennäköiseen arvoon. Tilintarkastajan täytyy siis arvioida, onko saamiset arvostettu tilinpäätöksessä kirjanpitolain edellyttämällä tavalla. Vakiomuotoinen tilintarkastuskertomus annetaan, mikäli hän arvioi, että saamiset ovat oikeassa arvossa tilinpäätöksessä eikä tilinpäätökseen sisälly olennaista virheellisyyttä.

Saamisiin liittyvä epävarmuus

Mikäli tilintarkastaja arvioi, että johdon tekemä arvio saamisista on perusteltu, mutta saamisen arvostukseen tai saatavuuteen liittyy silti epä-

varmuutta, tilintarkastajan täytyy vielä selvittää, onko tilinpäätöksessä annettu tarpeelliset lisätiedot tästä epävarmuudesta.

Jos tilintarkastaja tulee siihen johtopäätökseen, että tämä epävarmuus informoidaan tilinpäätöksen liitetiedoissa riittäväällä tavalla, tilintarkastaja voi harkintansa mukaan korostaa saamisiin liittyvää epävarmuutta lisätietona tilintarkastuskertomuksessa. Tilintarkastusstandardin 706 mukaan lisätietona esitetään sellainen seikka, joka on niin merkittävä, että se on perustavanlaatuinen käyttäjien tilinpäätöksestä saaman käsityksen kannalta.

Tilintarkastajan tulee raportoida asia tilintarkastuskertomuksessa, mikäli saamisista ei hänen mielestään ole arvostettu todennäköiseen arvoonsa tilinpäätöksessä tai tilinpäätökseen ei sisälly tarpeellisia lisätietoja saamisen arvostukseen tai saatavuuteen liittyvää epävarmuudesta. Tilintarkastaja mukauttaa tällöin lausuntonsa.

Tilintarkastaja voi antaa joko ehdollisen tai kielteisen lausunnon riippuen siitä, kuinka merkittävä vaikutus asialla on tilinpäätökseen. Tilintarkastaja ei voi korvata lausunnon mukauttamista antamalla saamisista koskevia lisätietoja tilintarkastuskertomuksessa.

Tilintarkastaja mukauttaa lausuntonsa joko antamalla ehdollisen lausunnon tai jättää lausunnon antamatta, jos hän ei saa riittävää evidenssiä siitä, onko saamiset arvostettu kirjanpitolain mukaisesti. Tällöinkin tilintarkastajan tulee perustella lausunnon mukauttaminen.

Mikäli tilintarkastaja antaa mukautetun lausunnon, hänen täytyy tämän lisäksi arvioida, velvoittaako mukautettu lausunto huomautuksen antamiseen tilintarkastuskertomuksessa.

Vaihto-omaisuus

Tilintarkastaja saattaa joutua tilanteeseen, jossa vaihto-omaisuutta ei ole inventoitu lainkaan tai hän ei ole kyennyt osallistumaan vaihto-omaisuuden inventointiin esimerkiksi myöhässä

tehdyn tilintarkastajavalinnan takia. Vaihto-omaisuuden määrään liittyy tällöin olennaista epävarmuutta. Tilintarkastaja mukauttaa tällaisissa tilanteissa lausuntonsa.

Myös vaihto-omaisuuden arvoon saattaa liittyä epävarmuutta. Etenkin, kun vaihto-omaisuuteen sisältyy hietaasti kiertäviä tuotteita, jolloin tilintarkastaja joutuu arvioimaan vaihto-omaisuuden arvoon liittyviä asioita ja tilinpäätöksessä vaihto-omaisuudesta esitettyjä tietoja.

Tilintarkastaja harkitsee tekemänsä arvion vaikutusta lausuntoonsa. Mikäli tilintarkastaja antaa mukautetun lausunnon, täytyy hänen tämän lisäksi arvioida, velvoittaako mukautettu lausunto tilintarkastuslain mukaisen huomautuksen antamiseen tilintarkastuskertomuksessa.

Sijoitusten arvo

Emoyrityksen taseessa tytäryrityksen osakkeiden arvo on voitu esittää niiden alkuperäiseen hankintahintaan. Tytäryrityksen oma pääoma saattaa olla muuttunut melko paljon hankintahetken jälkeen ja olla jopa kokonaan menetetty, mikäli tytäryrityksen toiminta ei ole ollut tuloa tuottavaa, vaan yritys on tuottanut tappiota. Emoyritys on myös voinut antaa tytäryritykselle pääomalainaa.

Toimivan johdon arviot tytäryrityksen arvosta

Emoyrityksen toimivan johdon tulee arvioida tytäryrityksen toimintaa ja sen tulontuottamiskykyä. Toimivan johdon tulee myös arvioida tytäryhtiön osakkeiden sekä pääomallainan arvoa emoyrityksen taseessa. Jos sijoitusten todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämä tulo on pysyvästi poistamatonta hankintamenoa pienempi, on erotus kirjanpitolain mukaan kirjattava arvonalennuksena kuluksi.

Tilintarkastajan täytyy arvioida toimivan johdon tytäryrityksen arvosta tekemiä arvioita ja kiinnittää huomiota siihen, onko tytäryrityksellä liiketoi-

mintaa ja onko yhtiön todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämä tulo poistamatonta hankintamenoa pienempi. Hänen on arvioitava asian vaikutusta lausuntoonsa. Mikäli tilintarkastaja mukauttaa lausunnon, tilintarkastajan täytyy tämän lisäksi arvioida, velvoittaako se huomautuksen antamiseen tilintarkastuskertomuksessa.

Konsernitilinpäätös

Yksi mukautukseen johtava syy voi olla konsernitilinpäätöksen laatimatta jättäminen. Kirjanpitolaissa on säädetty, milloin konsernitilinpäätös tulee laatia ja missä tilanteessa se saadaan jättää laatimatta.

Tilinpäätöksen laadintaperiaatteet saattavat sisältää informaatiota konsernitilinpäätöksen laatimatta jättämisen syistä silloin, kun sitä ei ole laadittu. Tilintarkastaja joutuu arvioimaan, olisiko konsernitilinpäätös tullut laatia vai ei. Hänen tulee myös ottaa huomioon emoyrityksen velvollisuus laatia konsernitilinpäätös, jos se jakaa varoja osakkeenomistajille.

Tilintarkastaja arvioi konsernitilinpäätöksen laatimatta jättämisen vaikutusta lausuntoonsa, mikäli konsernitilinpäätöksen laatimatta jättämiselle ei ole lainmukaisia perusteita. Mukauttaessaan lausunnon tilintarkastajan täytyy tämän lisäksi arvioida, velvoittaako mukautettu lausunto huomautuksen antamiseen tilintarkastuskertomuksessa. □



KHT **Riitta Ylipiha** toimii Keskuskauppakamarin Tilintarkastuslautakunnan sihteeristössä laadunvarmistuksen asiantuntijana



TILINTARKASTAJIEN TUTKINTOVALMENNUS

KHT- tai HTM-tutkintoon

Valmennus on kehitetty Suomen Tilintarkastajat ry:n ja suurimpien KHT-yhteisöjen yhteistyönä. Se koostuu useammasta koulutuspäivästä, joista voit valita koko paketin tai haluamasi yksittäiset moduulit.

Valmennuksessa on KHT- ja HTM-tutkintoihin tähtääville osallistujille yhteisiä ja erillisiä koulutuspäiviä. Joissakin yhteisissä päivissä on eri tutkintojen näkökulmia huomioivia striimejä. Koulutukseen sisältyy myös työskentelyä verkko-oppimisympäristössä, mm. ennakotehtäviä.

LISÄTIEDOT:

Carita Mäkinen, jäsenpalvelupäällikkö,
GSM 050 511 1132

Birgitta Hirvonen, tilintarkastusasiantuntija,
puh. 09 7552 2024

HINNAT:

1 päivä 250 € + alv.

Harjoitustenttipäivä 150 € + alv.

Kun otat vähintään kuusi kokonaista koulutuspäivää, saat pakettialennuksen 14 %.

Hinnat sisältävät koulutuspäivien tarjoilut ja oikeudet verkko-oppimisympäristöön.

LUE LISÄÄ:

STAKATEMIA.FI/KOULUTUS



Vastuuraportoinnin ulkopuolinen varmentaminen Suomessa

Suomalaisista listayhtiöistä yli 40 % hankkii yritys vastuuraportilleen ulkopuolisen varmennuksen. Varmennusraporttien taso on hyvä, mutta kehitettävääkin löytyy.

KAROLIINA LAINE, BENITA GULLKVIST

Suomessa yhä useammat yritykset raportoivat yhteiskuntavastuustaan ja runsas 40 prosenttia Helsingin pörssissä listatuista yhtiöistä varmennuttaa yritys vastuuraporttejaan ulkopuolisilla varmentajilla. Vastuuraporttien ulkopuolisen varmentamisen merkitys korostuu vastuuraportoinnin yleistyessä ja sidosryhmien suunnalta tulevan paineen kasvaessa.

Myös KPMG:n (2011) yritys vastuuraportointia käsittelevästä selvityksestä ilmenee, että yritys vastuuraporttien varmennus tulee yleistymään. Aikaisemmat tutkimukset osoittavat, että varmentaminen lisää vastuuraportoinnin luotettavuutta ja luo samalla varmuutta yrityksen sisäiseen raportointiin (myös Balanssi-lehti 4, ja 5, 2014). Jatkamme aiheesta tuoreilla tutkimustuloksilla.

Yleispätevä standardi ja viitekehys puuttuvat

Yritysten raportointi yhteiskuntavastuustaan on pääosin vapaaehtoista toimintaa samoin kuin tuotetun tiedon ulkopuolinen varmentaminen. Vastuuraportoinnin ulkopuolista varmentamista vaikeuttaa yleisten käytäntöjen puuttuminen.

Mitään yleispätevää varmennusstandardia ei ole olemassa, vaan varmentajat voivat valita ISAE 3000 -standardin, AA1000 AS -standardin ja Global Reporting Initiative (jatkossa GRI) -ohjeiden väliltä tai käyttää kaikkia niitä. Ei ole myöskään olemassa yleispätevää viitekehystä, jonka mukaan varmennusraportti tulisi laatia.

Vaihtoehtoiset sovellustasot GRI:n mukaiseen raportointiin

Tuoreessa pro gradu -tutkielmassa mukana olevat yritykset olivat laatineet

yritys vastuuraporttinsa GRI:n raportointiohjeiston mukaan. Yritykset valitsivat sidosryhmille ilmoitettavan raportointisovellustason: A (korkein taso), B ja C (alhaisin taso).

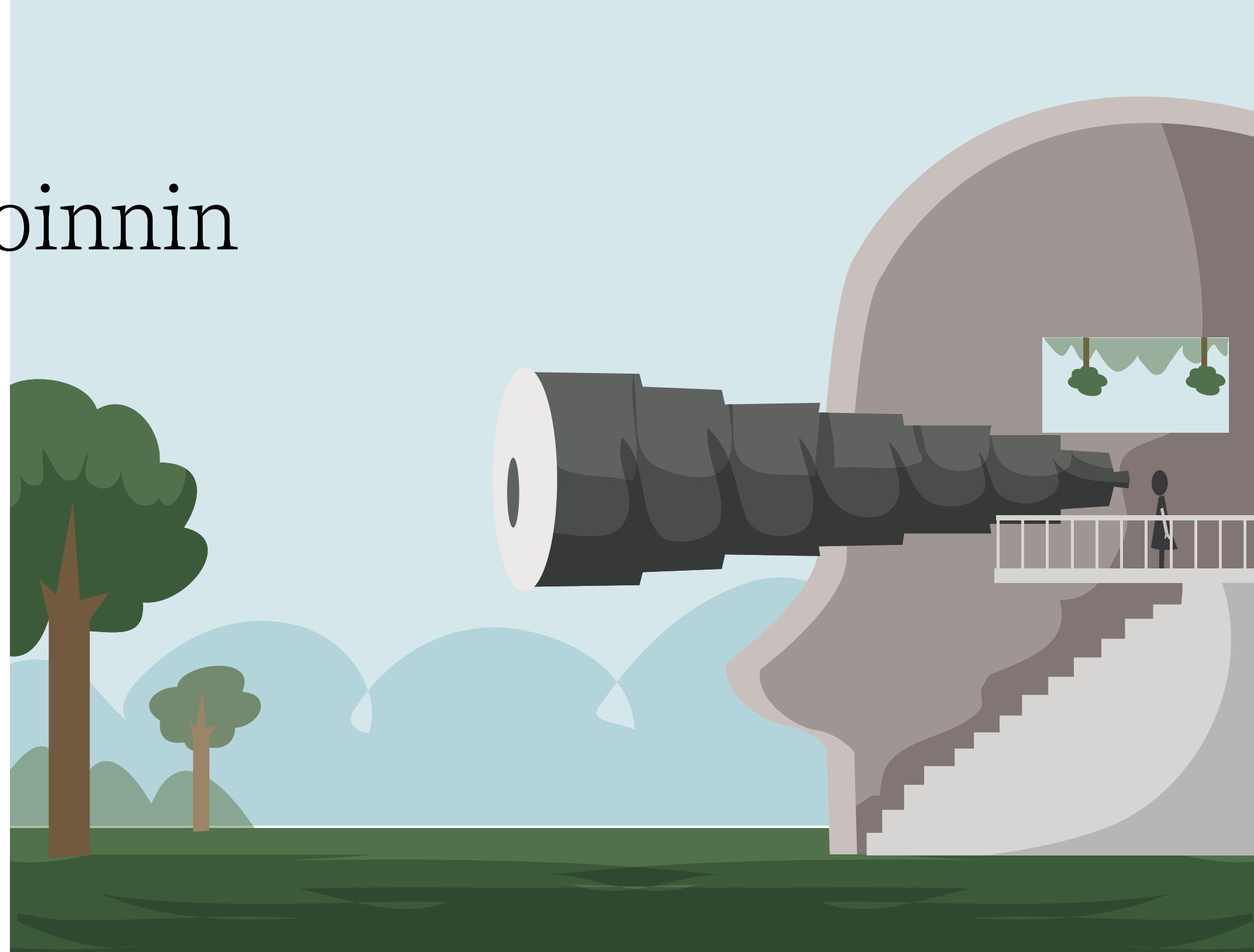
C-taso soveltuu yleensä aloitteleville raportioijille ja matalimmalle tasolle si-

joittui 22 yritys vastuuraporttia. Tasolla B oli 53 raporttia ja 15 raporttia sijoittui tasolle A. Uuden vuonna 2013 ilmestyneen G4-ohjeiston mukaan sovellustasoja on kaksi: Core ja Comprehensive. G4-version mukainen raportointi on haastavampaa ja vuonna 2013

vain 8 suomalaista yritystä raportoi sen mukaan.

Sovellustason ja ulkopuolisen varmentamisen välillä löytyi tilastollisesti merkitsevä yhteys. Korkeammalle sovellustasolle sijoittuneet yritykset antoivat yritys vastuuraporttinsa useammin ulko-

puolisen palveluntarjoajan varmennettavaksi. Kaikissa A-tason raporteissa oli käytetty ulkopuolista varmentajaa, kun taas C-tason raporteja vain harvoin varmennettiin ulkopuolisilla varmentajilla. B-tason raportioijista noin puolet oli hyödyntänyt ulkopuolisen varmennusta. →



KUVA: MVphotostock

Alle puolet hyödyntää ulkopuolista varmennusta

Vapaaehtoisuudesta huolimatta vajaan puolet suomalaisista yhteiskuntavastuustaan raportoivista yrityksistä varmennuttaa vastuuraporttejaan ulkopuolisella taholla. Ulkopuolisten varmennusten määrä kasvoi lievästi vuosina 2011-2013.

Ulkopuolisen varmennuksen vastuuraportilleen hankki 41 % vuonna 2011 raportoineista 46 yhtiöstä. Ulkopuolinen varmennus tehtiin 44 %:lle vuonna 2012 julkaistuista 52 raportista. Vuonna 2013 yritys vastuusta raportoi 53 yhtiötä, joista 45 % hankki raportilleen ulkopuolisen varmennuksen. Jää kuitenkin epäselväksi, onko kyse pyrkimyksestä ehottaa yrityksen legitimitettiin vai lisääkö varmennus yritys vastuuraporttien uskottavuutta?

Vastuuraporttien ulkopuolisia varmentajia

Tutkittujen yhteiskuntavastuuraporttien varmentajina toimi kahdeksan eri palveluntarjoajaa;

Deloitte, KPMG, PwC, Tofuture Oy, Insinööritoimisto Ecobio Oy, Mitopro Oy, Catalyze Impact Oy ja Ethos International. Raportoivan yhtiön lakisääteinen tilintarkastusyhteisö toimi usein myös yritys vastuuinformaation

varmentajana. Tutkituista varmennusraporteista 68 % oli tilintarkastusyhteisöjen tekemiä.

Varmennusraportin sovellustasolla ja varmentajalla ei ollut tilastollisesti merkitsevää yhteyttä keskenään. Varmentajat jakautuvat melko tasaisesti eri sovellustasojen kesken eikä mikään varmentajaryhmä ollut yliedustettuna millään sovellustasolla. Yrityksen siirtyminen alemmalta varmennustasolta korkeammalle ei myöskään näyttänyt johtavan varmentajan vaihdokseen. Ylipäättänsä oli harvinaista, että varmentajaa vaihdettiin tutkimusvuosien aikana.

Varmennusraporttien laadussa ei suuria eroja

Raportteja arvioitiin tutkielmassa asteikolla 0-9 pistettä. Pisteet muodostuivat siitä, miten hyvin varmennusraportit täyttivät GRI:n asettamat varmennusraportin vaatimukset. Varmennusraportit olivat laadultaan melko samanlaisia.

Yksikään varmennusraportti ei saanut täysiä pisteitä. Parhaat vastuuraportit saivat 8 pistettä ja heikoimmat 6,5 pistettä yhdeksästä, joten hajonta ei ollut kovin suurta. Erot tulivat usein siitä, että ulkopuolisen tarkastajan pätevyyttä ja riippumattomuutta ei oltu erikseen mainittu varmennusraportissa.

Varmennusraporttien laadulla ei ollut tilastollisesti merkitsevää yhteyttä varmentajan tai sovellustasojen kanssa. Tutkimuksesta ei voitu vetää johtopäätöstä, että toiset varmentajat laatisivat parempia varmennusraportteja kuin toiset. Myös saman varmentajan tekemät varmennukset eri yrityksille vaihtelivat laadultaan.

Myöskään yritys vastuuraporttien sovellustasojen ja varmennusraporttien laadun välillä ei löytynyt tilastollisesti merkitsevää yhteyttä. Huolimatta siitä, että A-tasolle sijoittui enemmän varmennettuja yritys vastuuraportteja, ei raporttien taso silti noussut muiden sovellustasojen varmennusraportteja korkeammaksi.

Huomiota varmennus-toimeksiannon laajuuteen

Varmennusraportin laatuun vaikuttaa varmennustoimeksiannon laajuus. Yritys ei ehkä kustannussyistä halua varmentaa yritys vastuuraporttiaan kokonaisuudessaan. Tutkimuksesta ilmeni myös, että toimeksiannon kohteena olivat joskus vain tietyt vastuuraportin osat ja toisinaan koko raportti. Aiempi tutkimus on kuitenkin osoittanut, että varmennustoimeksiannot saattavat olla liian suppeita, mikäli varmennusraportti ei koske koko yritys vastuuraporttia.

ISAE 3000-standardin mukaan vastuuraportoinnin toimeksiannot jaotellaan toimeksiantoihin, jotka antavat ”kohtuullisen varmuuden” ja ”rajoitetun varmuuden” vastuuraportteille. Kaikki tutkimuksessa mukana olleet varmennusraportit antoivat rajoitetun varmuuden.

Rajoitetun varmuuden antavissa varmennusraporteissa varmentaja yleisesti toteaa, että tehdyn työn perusteella ei ole löytynyt seikkoja, jotka antaisivat aiheen olettaa, että varmennustoimeksiannon kohteena olleet tiedot eivät kaikilta olennaisilta osiltaan antaisi käytettyjen raportointikriteerien perusteella tasapainoista ja asianmukaista kuvaa tarkastuksen kohteena olleesta toiminnasta.

Muoto vai sisältö edellä?

Yleisenä johtopäätöksenä todettakoon, että varmennusraporttien taso Suomessa on hyvä niiden täyttäessä hyvin GRI:n vaatimukset. Raportit ovat kuitenkin hyvin samanlaisia keskenään ja antavat vastuuraportteille tai toimeksiannolle ”rajoitetun varmuuden”.

Eri varmennuspalvelun tuottajien laatimien raporttien välillä ei myöskään löytynyt eroja eikä varmennusraporttien taso vaihdellut sovellustasoittain. Tarkoittaako tämä, että varmennusraporteissa tärkeintä on raportin muoto eikä sen sisältö? Varmennusraporttien tuottamista ei voi pitää mielekkäänä, jos raportin lukeminen ei tuota lisäarvoa yritysten sidosryhmille.

Kilpailun koventuessa ja ihmisten tietoisuuden lisääntyessä voi hyvin käydä niin, että luotettavien varmennusraporttien tarve edelleen kasvaa Suomessa. Olisikin tärkeää, että yritys vastuuraporttien varmentajilla olisi käytössään yleispätevä viitekehys ja että varmennusraportit tuottaisivat ai-
toa lisäarvoa. □

LÄHDE:

KPMG: International survey of corporate responsibility reporting, 2011.

Laine Karoliina, Oberoende granskning av hållbarhetsrapportering – en studie av finska bestyrkanderapporter. Åbo Akademi, handelshögskolan, 2014.



KTM **Karoliina Laine** laati analyysin osana laskentatoimen pro gradu -tutkielmaansa.



KTT, dosentti **Benita Gullkvist** toimi vuonna 2014 Åbo Akademin kauppakorkeakoulun tutkimusjohtajana ja tutkielman ohjaajana.

MAINETTA JA TULOSTA

Yritysvastuun johtamisen lyhyt oppimäärä

Ainutlaatuinen teos yritys vastuun johtamisen ja raportoinnin nykytilasta ja tulevaisuudesta. **Jouko Kuisma** peilaa kokemuksia omalta pitkältä uraltaan ja haastattelee lukuisia alan vaikuttajia.

”Tuloslaskelman alarivi uusiksi – Triple Bottom Line. Yritysten on esiteltävä rinnakkain taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristövastuun tulokset ja kerrotava niiden keskinäisistä vaikutussuhteista.”

John Elkington, world authority on corporate responsibility and sustainable development

Kirja tai e-kirja 76,50 € (sis. alv.)



HAVAINNOLLISET TEOKSET YRITYSVASTUUN RAPORTOINNIN TUEKSI:

Kohti integroitua raportointia

- ilmestyy huhtikuussa

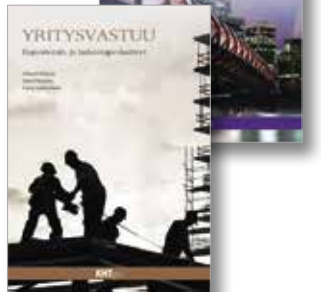
Kirja tai e-kirja
67,90 € (sis. alv.)



Yritysvastuu

- raportointi- ja laskentaperiaatteet

Kirja tai e-kirja
76,50 € (sis. alv.)



TILAUKSET:

www.stakatemia.fi • p. 09 7552 2020
kustannus@suomentilintarkastajat.fi

Karoliina Laineen pro gradu -tutkielmassa tutkittiin yhteiskuntavastuuraportoinnin ulkopuolisen varmentamisen tilaa Suomessa. Otoksena olivat kaikki Helsingin pörssissä vuonna 2014 listatut suomalaisyritykset, jotka tuottivat vastuuraportteja eli vuositasolla noin 50 yritystä. Näistä tutkittiin tarkemmin yhtiöitä, jotka varmensivat vastuuraporttinsa.

Varmennusraporttien sisältöä verrattiin GRI:n antamiin varmennusraporttien sisällön vähimmäisvaatimuksiin koskeviin ohjeisiin. Aineisto koottiin keräämällä yritysten internet-sivuilta yleistä tietoa yrityksistä, vastuuraporteista, varmentajista ja varmennusraporteista. Varmennusraportteja tutkittiin kahdesta eri näkökulmasta: raportin sovellustason ja varmentajan valinnan välistä yhteyttä sekä varmennusraporttien sisällön ja laadun suhdetta varmentajiin ja vastuuraporttien sovellustasoihin.

BALANSSI

Raportointi & hyvä hallinto

ILMESTYMISSAJAT VUONNA 2015

3/2015 12.6.2015

4-5/2015 16.10.2015

6/2015 18.12.2015

Vuosikerta 125,00 € (sis. alv 10 %)
Irttonumero 30,00 € (sis. alv 24 %)



www.balanssilehti.fi

BALANSSI

Raportointi & hyvä hallinto

Lähetä yhteystietojen muutokset, lehden jakelua koskevat tiedustelut ja laskutusta koskevat yhteydenotot sähköpostitse osoitteeseen:

toimitus@balanssilehti.fi

SUOMEN TILINTARKASTAJAT RY:N JA SISÄISET TARKASTAJAT RY:N JÄSENET

Ilmoita uudet yhteystietosi suoraan yhdistykselle, jonka jäsen olet:

anne.suvanto@suomentilintarkastajat.fi
anne-maj.viio@theiia.fi

www.balanssilehti.fi

BALANSSI TILAUS

☐ Kestotilaus alkaen _____

Kestotilaus vuonna 2015 on 125,00 euroa (sis. alv 10 %).

Tilaus sisältää 5 numeroa, joista syksyn numero on tuplanumero

NIMI _____

OSOITE _____

Laskutus, ellei sama kuin toimitusosoite

NIMI _____

OSOITE _____

/ 2015 ALLEKIRJOITUS

BALANSSI Fredrikinkatu 61 A, 4. krs, 00100 Helsinki • toimitus@balanssilehti.fi, faksi (09) 694 9215, www.balanssilehti.fi

VASTAAN-
OTTAJA
MAKSAA
POSTIMAKSUN

BALANSSI

Tunnus 5007630

00003 VASTAUSLÄHETYS

Saumatonta yhteistyötä

Visma Services Oy on luotettava kumppani laskennan ja taloudellisen raportoinnin tarpeisiin

- Vankka taloushallinnon kokemus ja osaaminen
- Taloushallinnon asiantuntijapalvelut kotimaisille yrityksille ja kansainvälisille tytäryhtiöille Suomessa
- Sähköiset työkalut ja arkistot, jotka tehostavat ja helpottavat myös tilintarkastajien arkea